

2288

సామలసామ

భౌతిక సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపాదకుడు

1-3-1983

సంపుట 8, 9

—* ఈ సంచికలో *—

1) 'పుంభావసంస్కృతి' - శ్రీ రాళ్ళపల్లి.	పేజీ 1
2) జానపద సాహిత్యము - ఊర్బాణా దేవి నిద్ర.	4
3) చరిత్ర ఎలా వ్రాయాలి ?	7
4) బాపిరాజుగారి 'నాగలి' - ఒక పరిశీలన.	9
5) మానవతావాదం 'గబ్బిలం' - కావ్యం.	18
6) విశ్వనాథ మహాకవి. (పద్య)	16
7) సారంగు తమ్మయ కవితా వైజయంతీ విలాసం !	15
8) గ్రంథసమాలోచన - స్వీకారము-నవభారతము, తెలుగుబిడ్డ, శ్రీవేంకటరాయ యశో వికాసము, Atman' Experiment, విజయగీత.	15
9) కల చెదిరిపోయె. (పద్య)	19

రాబోవు సంచికలో విశ్వనాథవారి కడిమిచెట్టు, కందుకూరి వీరేశలింగం పాండితీ ప్రతిభ, సమాధిలో స్వగతాలు మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 వేర్వేరుగా ప్రచురించుచు

చందా : సంవత్సరమునకు రు. 12-00.
అర్ధసంవత్సరమునకు రు. 6-50.

విడిప్రతి 60 పై

★ స మా లో చ న్న ★.....

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

‘పుంబావసరస్వతి’ - శ్రీ రాత్నపల్లి

- శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు, ఎం. ఏ.

‘రాళ్ళపల్లిలోన రాత్న పల్లెనో
రాళ్ళలోన వజ్రాలు పుట్ట
వజ్రాల లోన వల పెట్టు పుట్ట
కీర్తనీయ చరిత కృష్ణశర్మ’

అని డా॥చిలుకూరి నారాయణరావు
గారిచే కొనియాడబడిన శ్రీరాళ్ళపల్లి
అనంత కృష్ణశర్మగారు సద్విమర్శకులుగా,
కవిగా, సంగీత సాహిత్య రంగాలలో
సవ్యసాచిగా, సంస్కృత ప్రాకృత
కన్నడాంధ్రాంధ్రాది బహుభాషా పండితు
లుగా లబ్ధప్రతిష్ఠలు. తెలుగు కన్నడదేశా
లలో వారిపేరు విననివారు అరుదు.

పుట్టుపూర్వాలు.

శ్రీ. శ. 1898 జనవరి 23వ తేదీన అనంత
తపురం జిల్లా కళ్యాణదుర్గం తాలూకా
లోని రాళ్ళపల్లి అనే గ్రామంలో అనంత
కృష్ణులు జన్మించారు. (నందననామ సం.
మాఘశుద్ధషష్ఠి సోమవారం) తల్లిఅలమేలు
మంగమ్మ, తండ్రి కర్నమడకల కృష్ణమా
చార్యులు. వీరి పూర్వులు రాయదుర్గ
సంస్థాన పండితులు. ఏడుతరాలకుముం
దున్న వారు మంత్రసాధకులై మంత్ర
మూర్తులుగా ప్రసిద్ధికెక్కారు. కృష్ణ
మాచార్యులుగారు రాళ్ళపల్లికి చెందిన
తిరుమల ఆనంతాచార్యులగారి ఏకైక
పుత్రులను వివాహమాడి స్వగ్రామమైన
‘చెన్నంపల్లి’ని వదిలి తల్లితోపాటు కృష్ణ

గృహానికి చేరారు. రెండువైపులా ఉన్న
ఆస్తిపాస్తులను చూసుకుంటూ మూడు
వేల ఎకరాలదాకా సేద్యం చేస్తూ కొన్ని
వేల ఎకరాల ఇనాము మీదవచ్చే ఫలసా
యాన్ని అనుభవిస్తూ చాలా సుఖంగా
ఉండేవారు కృష్ణమాచార్యులుగారు.
ఆయనకు పదిహేనునుంది సంతానం కలి
గినా ఆరుగురు కొడుకులూ, ఇద్దరుకూతు
ళ్ళువ తమే మిగిలారు. పెద్దకుమారుడు
జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తగా పేర్గాంచి న
గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగారు. రెండవ
వారే మనశర్మ. అన్నగారు వేసిన
జాతకరీత్యా ౬ గారత, పట్టుదల,
సత్కీర్తి, సంగీత సాహిత్యాలలో అభి
రుచి, రచనలలో తీక్షణధార, రసికజీవితము
అనంతకృష్ణులలీల లని చిన్ననాడే తెలి
సింది. అందుకేనేమో మాతామహి లక్ష్మ
మ్మగారు ఈచిన్ని కృష్ణుణ్ణి దత్తతచేసు
కున్నారు. దాంతో శర్మగారు రాళ్ళపల్లి
వారయారు.

విద్యాభ్యాసము

అనంతకృష్ణశర్మగారు మొట్టమొదట
తమ పితృపాదులవద్దనే విద్యాభ్యాసం
చేశారు. పదమాడో ఏడు వచ్చేసరికి
సంస్కృతంలో రామాయణ సంగ్రహం,
రఘువంశం, చంపూరామాయణంభారతం,
విశ్వగుణాదర్శం, అభ్యసించారు. అచ్చ

తెలుగు రామాయణం, నీలాసుందరీ పరి
ణయం, ఆంధ్రనామ సంగ్రహం వూర్తి
చేశారు. శర్మగారికి తండ్రిగారు సాహిత్య
గురువులయితే తల్లిగారు సంగీతగురువులు.
ఆమె ఒక పాటలపాఠశాల. భజనకీర్తనలు,
పెండ్లిపాటలు, జోలపాటలు, కథా
గేయాలు చక్కగా పాడగలనే రామ
కుండేది. నాల్గవఏటనుంచే తల్లి నేర్పిన
పాటలను భజనసంఘాల్లో పాడేవారు
శర్మగారు.

తగిన విద్యాసౌకర్యాలు లేకపోవడం
తో మైనూరు సీమకుచేరి (1906) పరకాల
మఠంలో ఉండి శర్మగారు సజ్జయ్యతాతా
చార్యులవారి వద్ద ఒకటిన్నర సంవత్స
రాలు సంస్కృత కావ్యాలు కొన్ని చది
వారు. తగవాల చామరాజేంద్రసంస్కృత
మహా పాఠశాలలో ప్రాకృతసంస్కృత
వ్యాకరణాలు. అలంకారశాస్త్రం, కావ్యం
తలాది పాటకాలు అభ్యసించారు. ఆ
రోజుల్లోనే పరకాల యతీంద్రులు జరపే
ఉత్సవాలలో పాల్గొని నాల్గవసంస్కృత
వృత్తాలు వ్రాసిచదివి స్వామివారిచే శభాష్
అనిపించు కున్న ప్రతిభావంతులు శ్రీశర్మ
గారు. అంతేకాక ఆయన రచించిన
‘అలంకార మణిహారము’లో రాళ్ళపల్లి
వారు చేయూత నీయడం ఒక విశేషం.
నేర్చుకున్నదాంతో సంతృప్తి పొందక
చామరాజ నగరం రామాశాస్త్రిగారివద్ద

కాకుండా, ఉత్తరరామచరిత్ర, ముద్రా రాక్షసం, కాదంబరి మొదలగునవి అభ్యసించి సంస్కృత సాహిత్యంలో రసానుభవశక్తి, విమర్శనాదృష్టి అలవర్చుకున్నారు శర్మగారు.

కట్టమంచివారితో కలిగిన పరిచయం రాళ్ళపల్లి వారిజీవిత ప్రయాణంలో ఒక మైలురాయి. అప్పట్లో రెడ్డిగారు మైసూరు మహారాజా కాలేజీలో చరిత్ర, తత్వ శాస్త్రం, తర్క శాస్త్రం, ఆంగ్లం, బోధించే ఆచార్యులుగా ఉండేవారు. వారి సాహచర్యంలో శర్మగారు తెలుగు సాహిత్య పరమర్థంలో ఒక క్రొత్త సంస్కారాన్ని ధూళిపొడించు కున్నారు. 'మూడవవ్యక్తికి చొరవలేని ముగ్ధమధుర సంబంధం వారిద్దరిది' 'ఆధునిక ప్రపంచపు తెలుపులు తెరచి ఆహ్వానించిన' కట్టమంచివారి మంచితనం రాళ్ళపల్లివారికి ప్రాచ్య పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాల కొక సమన్వయ దృష్టిని ప్రసాదించింది.

వివాహం

1911 లో శర్మగారు రుక్మిణమ్మను పరిణయమాడారు. అన్ని విధాలా ఆమె భర్తకు తగినయిల్లాలి. 'అన్న పూర్ణకు నుద్దియే' 'వండ నలయదు వేపురు వచ్చి లేని' అనేమాట ఆమెకు సార్థకమవుతుంది. ముగ్గురు కూతుళ్ళూ, ఇద్దరు కొడుకులూ కలిగారు వీరికి.

ఉద్యోగం

ఏడిగ్రీలూలేక పోయినా శర్మగారి ప్రతిభా విశేషాలను గుర్తించిన రెడ్డిగారు మహారాజా కళాశాలలో 'మొట్టమొదటి తెలుగు పండిత పదవిని ఆయన కప్పించారు. (27-1912) నెలకు ఆరు రూపాయలతో ప్రారంభ మయిన ఆ ఉద్యోగం 1940 వరకూ చేసి అదర్బాది పాఠ్యాధ్యాయుడుగా పేరుగడించి ఎందరో సాహిత్యవేత్తలను తయారు చేశారు. ప్రాచీన కావ్యాలను, ఆధునిక గద్యాన్ని

ఒక మాదిరిగా అభిమానంతో అత్యయంగా వివరించి చెప్పేవారు. ఆయన పద్యం చదవడంలో చూపే మెలకువ అనితరసాధ్యం. జీతం పెంచక పోయినా స్థాయిని పెంచుతూ మని అన్నా రాజ్యంలో ఎవరికి లేని హోదా తనకూ అక్కరలే దనిన నిరాడంబర హృదయులు శ్రీశర్మగారు.

కవిత్వం

'చిన్నారి పొన్నారి చిటుతకూకటి' నాటి నుంచీ కవితా ధోరణిగల రాళ్ళపల్లివారు మొట్టమొదట వేంకటాధ్వరి రచించిన 'సుభాషిత కాస్తుభం'లో నూరు పద్యాలను అనువదించడంతో తెలుగు కవిత్వానికి నాంది పలికారు. కాని అది ఆయనకే తృప్తికలిగించక పోవడంతో ఆయనే చింపేశారు. అలాగే 'రఘువంశం' భాసుని 'స్వప్న వాసవదత్త' ఆంధ్రీకరించి సరియయిన విధంగా లే వని ఆయన అనుకోవడంవల్ల అవి ఈ నాటికీ అనూర్యం పశ్యలుగానే పడిఉన్నాయి. అదే సందర్భంలో.

'పదపుష్టిం బరికించి శబ్దవిధులం
బాటించి యర్థంబులన్
గొరువల్ పుట్టక దిద్ది, భావముల ని
క్కుల్ సూచి, పద్యంబులన్
బాదిగింపంగల మింటె కాని యదియే
మో తక్కువై తోచు! నా
కొదువం దీర్చు కవిత్వబీజ మదిమా
కుం జిక్కునో చిక్కదో!
అని నాపోయారు శర్మగారు.

తాగాదేవి :-

పద్దెనిమిది సంవత్సరాల వయసులోనే (1911) శ్రీరాళ్ళపల్లివారు 175 గద్య పద్యాలున్న ఈ ఏకావ్యాస కావ్యం వ్రాశారు. సంస్కృతంలో భాసకాళిదాసులు, తెలుగులో తిక్కన శర్మగారి అభిమానకవులు. తిక్కన ప్రభావంతో ఈ కావ్యంలో కథాకథనంమీదనే ఎక్కువ

శ్రద్ధవహించా రాయన. శ్రీకారంలేకుండా ప్రారంభంలో నాయకుని వేటతో కథ మొదలవుతుంది. మేవాగరాజ కుమారుడు హరిసింగు ఒకపల్లెపడుచయిన తారచైర్య సాహసాలకు మెచ్చుకొని ప్రేమించి పరిణయమాడడంఇందలిప్రధానకథ. వీరశృంగారి రస సమ్మేళనంగా ఈగాథ తెలుగు పలుకుబడులకు, నాతీయతకు, తెలుగునుడి కారిపుఇంపు సాంపులకు నిలయంగా కనవస్తుంది. పాత్రపోషణలో తిక్కనవలెనే శర్మగారు తార, హరిసింగు, భద్రసింగు పాత్రలను చాలా రవ్యంగా నడిపించారు. స్త్రీలో ఉండే నెమ్మది పురుషుడికి ఉండదని ఈకథ చాటు తుంది.

'హిమబిందు సంసక్త కమలంబునుంబోలె
జిటుచెన్నుటన్ మోముజనుగునా
...స్థైర్యలక్ష్మియో యనగ నప్ప
డచ్చెలువ పీరి జేరగవచ్చి నిలిచె'

నని తారను పరిచయం చేస్తూ వ్రాసిన పద్యం శర్మగారికవిత పూర్వకపుల ప్రతిభ కేమాత్రం తక్కువ కా దని నిరూపిస్తుంది.

మీరాబాయి :-

ఖండకావ్య ప్రక్రియలో ముఖ్యంగా విషాదాంత కావ్యాలు వెలువరించే మోజులో కవులు తేలియాడుతున్న సమయంలో ఇది రచించ బడింది. (1912) పురుషుల అనుమానపీశాచానికి బలి అయిన ఒక అభాగ్యురాలి జీవితం ఇతివృత్తంగా కల ఈ ఖండకావ్యంలో 163 గద్య పద్యాలున్నాయి. కావ్యారంభం, ఇట్టే దేవతాస్తుతి, గురుపీఠవందనాదికాలతో పాటు పూర్వకవి స్తుతిలో తిక్కనను సంస్మరించి శర్మగారు తమ అభిమానం చాటుకున్నారు. ఈ కావ్యం కృష్ణాంజితం కావడం ఆయనభక్తి కొక నిదర్శనం.

మీరాబాయి రాజాసంగ్రామని పెద్ద కోడలు. కంభరాజాభార్య. భర్తమరణానంతరం మరదిబాధలకు భరించలేక యమునలో పడి శ్రీకృష్ణునిచే రక్షింపబడిన మూలగాథను పతికి కలిగిన అనుమానం వల్లనే నదిలో దూకి మీరాబాయి ఆత్మహత్య చేసుకున్నదనే విషాదాంతగాథగా మార్చారు శర్మగారు. ఒక్క మధురభక్తియే కల మీరాబాయిని పతిభక్తి, దైవభక్తి ద్వంద్వంగా కలిసి ఉన్న సతీమణిగా రూపొందించాడు.

కింగని మ్రోయ దంతుల బి
గించి శుశ్రుల్సరిసేసి, యొక్కమా
అంగుళు లంగుపై బఱపి
యాసతి యందటి తెల్విలేటలుం
బ్రుంగంగ మోహము ల్చిలుకు
మోహనరాగము నాలపించె బ్ర
క్కంగల వారికిం దేవులు
గన్నులు రెండును బాలనట్టుగాన్.

అని మీరాబాయివాదం చేసే సందర్భంలో తమ అనుభవాన్ని,

‘చెవులుగింగురు వడునట్లు నవమణిప్ర
భాంచితింజైన ఘంటవానించి యంత
వచ్చియునురానివగు సంగ్యవార్చుపంత్ర
ములనొకటి రెండు సందున గలిపికొట్టి.’

గుడిలో పూజారి ముగించిన పూజలో తమహాస్య ప్రియత్నాన్ని, నుచి చూపించారు శ్రీశర్మగారు.

‘ఆవులించిననే బ్రేవులు లెక్క పెట్టనగు’,
‘కొంగిలితో తలగోకికొనుట’ ‘పూసగుచ్చి
నట్లు’ మొదలైన నుడికారాలు కోకొల్లలుగా ఉన్న ఈ ఖండకావ్యం ‘తెలుగు పలుకుబడుల కాణాచి’గా పేరుగాంచినది. అందుకే ఈ రెండు కావ్యాలూ కట్టమంచి వారిచే గొప్పవిగా (‘which mark rather new developments in poetic feeling and form in Telugu Literature’) ప్రశంసింపబడినాయి.

‘భార్గవీ పంచవింశతి :-

శర్మగారు మైసూరులో ఉండటంవల్ల ఇంటిదగ్గరి పాడిపంటలు వెనకబడి ఆర్థికంగా ఇబ్బందులేర్పడినపుడు ‘భార్గవీ’ పది పద్యాలతో స్తుతించారు. అవి మొదట ‘శుక్రవార పద్యాలు’గా ప్రసిద్ధిచెంది తరువాత చేర్చబడిన కొన్ని పద్యాలతో కలిపి (సాధనము ద్రాక్షరకాల, అనంత పురం 1916) ప్రకటించబడినాయి.

మచ్చుకొక పద్యం-
‘ధనమే యిమ్మని నిన్ను నేనడుగనో
తల్లీ! తలంపం ధనం
బనం బైనొత్తిన రాజముద్రయే కదా!
ప్రాణంబుతోనే జగం
బున నున్నన్నిది నాలుక గొందఱయిన
నోడింపగా గౌరవం
బున జీవింప ననుగ్రహింపు మదియే
పూర్ణంబగున్ భార్గవీ!’

‘శ్రీమహీశూర రాజ్యాభ్యుదయాదర్శ :-

మైసూరురాజ్యం శ్రీ చామరాజేంద్రుల 30 వత్సరాల ఏనుబడిలో పొందిన అభ్యుదయాన్ని వర్ణించుచున్న పెట్టిన కవితా పరీక్షలో అత్యుత్తమంగా ఎన్నుకొనబడిన సంస్కృత చంపూకావ్యం ఇది. 83 పద్యాలు, 4 గద్యాలు నున్న ఈ ప్రబంధం ‘అభ్యుదయ సిద్ధిషు అనే వస్తు నిర్దేశకమైన మంగళ శ్లోకంతో ప్రారంభమై కర్నాట రాజ్యం ‘సర్వర్థ భోగ్యం’గా వర్ణింపబడడంలో ‘వస్తువు, శైలి, రస భావాలంకారాలు, కాలోచితమైన సందేశాలు గలిగి సర్వాంగ సుందరంగా’ పరిధివిల్లింది.

సమగ్ర పూరణలు:-

పిళ్ళపాటి చిదంబరశాస్త్రిగారు చేసిన అష్టావధానంలో సదస్యులకు ‘చంద్రశేఖ

కోప్యర్క శేఖరః’ అనే సమస్యకు పూరణ చప్పగా అనిపించింది. అప్పుడు-

‘నిర్జవాటపీ మధ్య దుస్థితే
భిన్నభిత్తికే కంటకాంచితే
శూన్యదేవతా మందిరేభవత్
చంద్రశేఖరో ప్యర్క శేఖరః’

అని పూరించి సభ్యులనందరిని ఆనందపరిచారు శర్మగారు. ఇలాగే అడపాదడపా చెప్పిన పద్యాలూ, శ్లోకాలూ చాలా ఉన్నవాటిలో ఎక్కువభాగం వాయులీన మయాయి. మిగిలినవి అచ్చుకాకపోవడం మన దురదృష్టం. అందులో 300 పద్యాలుగల ‘ప్రతాపరాజాచరిత్ర’. అనే సంపూర్ణ కావ్యం ఒకటి.

సుందర పాండ్యవిరచిత ఆర్య :-

ఇది వేయేళ్లవాటి సుభాషితగ్రంథం. భావంలో నుడికారపు సాంపులాలికే దీనిని ఆటవెలదులు, తేటగీతులు కందాలలోకి అనువదించారు శర్మగారు. మచ్చుకొకటి-

‘మూర్ఖేషు కుశలమానిషు
విజానతాఽప్యకుశలేన భవితవ్యం
విపుల మపి కథత మర్థం
మూర్ఖాః మోహో దపహసంతి’
అని మూర్ఖులతో సావాసం గూర్చి చెప్పే సుభాషితానికి-

‘ఎఱుకగలవార మనుకొను మొఱుకు వారి
నడుమ జాణయు మొఱుకయి నడువవలయు
ఎంతవివరించి చెప్పిన యేని వారి
కొదవజాలదు తెలివి, నవ్వుదురుగాని,
అనే అనువాదం ఎంతనూటిగా నులుపుగా ఉందో గమనించవచ్చు.

శాలివాహనసప్తశతీసారం :-

రసికజన మనోభిరామంగా ప్రసిద్ధిపొందిన దీనిని శ్రీ పంతు డాండ్రిక రించడానికి పూనుకొనునట్లు లభ్యమవుతున్న మూడు పద్యాలు మాత్రమే చాటిచెప్పుకున్నాయి.

జానపద సాహిత్యము - ఊర్మిళాదేవి నిద్ర.

- శ్రీ బోగా ఈశ్వరకుమార్

అందుకే శర్మగారు పూనుకొని వేయికి పైగా ఉన్నవాటిలో 788 గాథలనే తీసుకొని శబ్దార్థముల సంయమము, భావముల అర్జవము, అడ్డులేని సహజ ధార - అనే గుణాలకు లోపం రానీయక 'తెలుగు పలుకుబడి చెడనీయక' అనువదించారు. ఆర్యాచంద్రునిలో 'చెక్కడపు నయగారం' తో సాగిన ఈ గాథలను తెలుగువారికి ప్రియమైన ఆటవెలది, తేటగీతి, కందములలో అందంగా తీర్చి దిద్దారు రాళ్లపల్లివారు. ఈ గ్రంథాన్ని కట్టమంచివారికి అంకితంచేసి తమకృత జ్ఞతను తెల్పుకొన్నారు.

ఒక అంకుటాలు ప్రక్కయింటిసదుడు వానికి అందించే వలపును తలపించే ఈ పద్యం ఎంతం హృద్యంగా అనువదించాలో చూడండి.

‘ఊరలేదు మగడు; కారుచీకటి గమ్మి
నట్టిపాడురేయి; వట్టియిల్లు;
దొంగలెవ్వరైన దోతురుసుమ్మ! ని
ద్రొంపవలదు ప్రక్కయింటివాడ!’

తెలుగునుడికారానికి, తెలుగుదవానికి మచ్చుతునకలుగా ఉండేందుకు కొన్ని మూల స్లోకాలకు కూడా అనువాదంలో భావదీప్తి కలిగించారు. పద్యంలో ఒక చెక్కడపుపనికి ఉదాహరణ-

‘సాగసుకాడ! నీదుమగువ సుశీలయై
మేము చెడిపెలగుట కేమిపేతు
వనెదవో! వచింతువా మఱి! నీకంటి
పరువమైన మగడు దొరకఁ దొరుడు.’

నృతరత్నావళి :-

జాయపసేకాని రచించిన నృత్య కాస్త్రాన్ని అనువదించి మూలాన్ని చదువు కొనగోరేవారికి చాలా సహాయపడ్డారు శర్మగారు.

(సకేషం)

రామాయణ పాత్రలను వివరించుటలో ఆదికవి వాల్మీకి దృష్టి అర్హమైనట్టిది. కథలు చెప్పట మహర్షుల కోరికకాదు. మహాన్నత సందేశములను, ధర్మసూక్ష్మములను అందించుటకై వారు కథ లల్లిరి. అందుకుతోడు ఆధ్యాత్మిక భావనలు చెదరిపోకుండ చూచుకొనుట ముఖ్యము కనుక ముఖ్యపాత్రములనే వారు సుదీర్ఘముగా వివరించిరి. మిగిలిన పాత్రములను సందర్భమును బట్టి స్పర్శించి విడిచిరి. రామాయణమున శ్రీరాముడు, సీతమ్మ, లక్ష్మణుడు, భరతుడు, ఆంజనేయుడు, సుగ్రీవుడు, రావణ, విభీషణులు ముఖ్యపాత్రలు, వీనికి వివరణ మెండు. మిగిలిన పాత్రలను సందర్భోచితము గావివరించుట జరిగినది.

కాని జానపదులు సామాన్యసమాజమునకు చెందినవారు. వారికి ధర్మదృష్టికన్న హృదయాద్భుత మిన్న. ఎవనివల్ల లోకమునకు ఉపకార మన్న దృష్టితో వారు చూడరు. కష్టములో నున్నవానిని చూచి జాలిపడుదురు. వాల్మీకి రామునిపై జాలి చూపును. కాని జనసామాన్యమునకు సన్నిహితులైన భవభూతి, తిక్కనలు సీతను చూచి జాలిపడినారు. ఒకరిది ధర్మదృష్టి. ఒకరిది మానవతాదృష్టి. ఇక జానపదుల వద్దకు వచ్చుసరికి అసలు కథయే అడ్డము తిరిగినది. వారిదృష్టిలో సీతారాముల ఎడ బాటుకన్న ఊర్మిళా లక్ష్మణుల ఎడ బాటు మిన్న యైనది. సీత ఒక సంవత్సరమే శ్రీరాముని విడిచియున్నది. కాని ఊర్మిళ పదునాల్గుసంవత్సరములు లక్ష్మణునివిడువ వలసి వచ్చినది. అందుచే ఆర్ద్రహృదయులైన జానపదులదృష్టి ఊర్మిళను వెదకినది. ఇందుపై అనేక కథలు కల్పింపబడినవి.

ఊర్మిళా నిద్రకైన కథలు చిత్రములు. ఆట లక్ష్మణుని కథకూడా చిత్రముగా నడచును. ఆధ్యాత్మిక కావ్యమునకు చెందిన కథల నిర్మాణము అంతరార్థ భరితము. పదునాలుగు సంవత్సరములు లక్ష్మణుడు నిద్ర - ఆహారమును మానే నని, వాయుభక్త గణేసి నిలిచెనని' యనెడి కథ సామాన్యుల దృష్టికి ఆశ్చర్యదాయకము. ఆసునికుల దృష్టికి 'విఠలాచార్య దగ్ధకత్వము'. కాని పౌరాణికుల దృష్టిలో ఒకానొక ఆధ్యాత్మిక భావనకు సంకేతము. వారిదృష్టిలో శ్రీరాముడు శ్రీమహా విష్ణువు. లక్ష్మణస్వామి ఆదిశేషుడు. కనుక ఆదిశేషుని లక్షణములను లక్ష్మణున కన్వయింతురు. లక్ష్మణుడు ముగ్ధుని, లోక త్రొక్కిన త్రాచన్న మాట. పాములు వాయుభక్తకములనుట పరిపాటి, సుదీర్ఘ కాలము నిరాహారముగా నుండగలవు. కనుకనే లక్ష్మణుడు కూడ పదునాల్గేండ్లు నిరాహారి యగుట వారికి వింతకాదు. ఆటలనే వానిసతీమణి యైన ఊర్మిళాదేవివ దుశాల్గునొండ్లు ఏకధాటిగా నిద్రపోవుట వారికి వింతగాదు. 'పది నూరేండ్లున్' అన్నమాట ఆయూర్విషయముననే కాక నిద్రవిషయమున గూడ సర్వములకు వర్తించును. 'సర్పాణామ్ అతినిద్రాచ.' అన్న మాట పండితులందరు వినినట్టిదే. సారాంశ మేమన వాయుభక్త గము - అతి నిద్ర, గెండును సర్పములకు సహజలక్షణములు. కనుకను ఆదిశేషుని అవతారమైన లక్ష్మణునకు నిరాహారము, వానిభార్యకు అతినిద్రయు వర్ణించుట పౌరాణికులకు సహజములే, కానివింతలు కావు. ఆ కథలయందు విశ్వాసము, అంత రార్థపు వినికిడి గల జానపదులకును ఆశ్చర్యము కాదు.

ప్రకృత మైన పాటలో గతపదునాలుగు గేండ్లుగానిదురించుచున్న ఊర్జితగురూర్చి రామునకు తెల్పి, లక్ష్మణుని పంపుమని సీత రాముని ప్రార్థించును. అప్పుడు రాముడు ఆశ్చర్యమున లక్ష్మణుని పిలిచి ఊర్జిత కడకు పంపును. అచట లక్ష్మణుని చూచి ఇంకను నిద్రకండ్లతో నున్న ఊర్జితలక్ష్మణునిగాగుర్తింపదు. పరపురుషుడన్న ఊహతో నిందించును. చివరకు గ్రహించును. కథ ఆనంద పర్యవసాయి యని చెప్పనక్కర లేదు. ఈ కథ అవాస్తవము. జానపదకల్పితము. ఈకల్పనకు కారణము జానపదుల హృదయఆర్ద్రతయే యని తెల్పియుంటిని. ఇచట వర్ణనము లన్నియు జానపద స్వభావమునకు దర్పణ ప్రాయములు.

ఆచార్య శ్రీ బిరుదురాజు రామరాజు గారు తమ 'తెలుగుజానపద గేయసాహిత్య' మను సిద్ధాంత వ్యాసమున ఈ గేయమును గూర్చి విపులముగ వ్యాఖ్యానించి యున్నారు. అవికాక నాకు తోచిన మరి కొన్ని యూహల నిందు పొందు పరచుచున్నాను.

ఊర్జిత పదునాలుగుగేండ్లు నిద్రించుట జానపదులకు వింతకాదని పైని తెల్పితిని. క్రింది వాక్యములు చూడుడు. ఊర్జితా విషయమై పల్కుచు సీత ఇట్లనును -

దేవదేవేంద్ర వినుమా! విన్నపము
తెలిపేను చిత్తగింపు
ధర శేషుడవతరింప నొకచిన్న
మనవి గద్దని పలికెను.

మందు మన మడవులకును, పోగాను
ముద్దుమఱిదీ వెంటను
పయనమై రాగజూచి, తన చెలియ
పయన మాయెను ఊర్జితా
వద్దు నీ వుండు మనుచు సౌమిత్రి
మనల నేవింప వచ్చెను.

నాడు మొదలుగ శయ్యపై కనుమూసి
నాతిపవళించి యున్నది.

ఇందు ఎత్తుగడలోనే 'లక్ష్మణు' డని చెప్పక 'శేషు' డని వాచ్యముగా చెప్పినది. ధర శేషుడవతరింప అని చెప్పటచే ఇంకను వాచ్యమైనది. అది శేషుడు లక్ష్మణుడుగా అవతరించినపుడే ఊర్జితకు నిద్ర సహజమైనది. అనగా శ్రీమహావిష్ణువుతో సీతారూపమున శ్రీమహాలక్ష్మీ అవతరించినటులే, అది శేషునితో వాని యిల్లాలు ఊర్జిత గానవతరించిన దని మనము భావింపగలము.

పిదప రాముడు ప్రబోధంపగా లక్ష్మణుడు ఊర్జితా భవనమున కేగును. ఇచ్చట గూడ జానపదుల మాటలు వ్యంగ్యభరితములు. ఒక్కమాటలో వారు ఎంతటి భావమునైన చెప్పగలరు. సీతపై రాముడు చూపినంత మక్కువను మాపక పట్టాభిషేకానంతరముకూడ, లక్ష్మణుడు ఊర్జితా విషయమును పట్టించుకొనలేదన్న విమర్శ యొకటి లక్ష్మణునిపైఁ గలదు. దానికి సమాధానము జానపదు లిట్లు చెప్పిరి. క్రింది మాటలు చూడుడు.

రమ్ము లక్ష్మణ గ్రక్కునా యుచితమా
రమణి నెడబాసి యుండ
తడవాయె యిక నైనను ప్రియురాలి
దగ్గరకు నీవు పోయి
సరససల్లాపములచే దుఃఖోప
శ్రమలెల్ల మాన్పవయ్య
అన్నమాటలకు రామా అనుజాడు
మహాప్రసాదం బనుచును
అని పించుకొని గ్రక్కునా సభవిడిచి
చనుదెంచె తనగృహమునకును

పైమాటలలో ఒక వ్యంగ్య మున్నది. లక్ష్మణునకు రాముడు నెలవిచ్చినాడు. వెంటనే లక్ష్మణుడు మహాప్రసాద మని బయలు దేరినాడు. ఇంతవఱకు లక్ష్మణుని బంటుతనము తప్ప ఇతరము భాసింపదు. కాని తరువాతి మాటలో 'అనిపించుకొని' గ్రక్కునా చనుదెంచె తన గృహమునకు అనెడి మాటలు గుర్తింపవలసి యున్నది.

లక్ష్మణుడు ఊర్జితను మరవలేదు. కాని పదునాలుగుగేండ్లుగా ఎవని సేవలో తాను న్నాడో అట్టి శ్రీరాముడు తన స్థితిని గుర్తింపక తనకుతానుగా చెప్పుకొనవలసి వచ్చుట లక్ష్మణునకు నచ్చదు. ఆమాట రామునితోట వినుటకై తహతహలాడుచున్నాడు. ఇప్పుడు రామాజ్ఞ యైనది. వెంటనే లక్ష్మణుడు వెనుదిరిగినాడు. 'అని పించుకొని గ్రక్కునా సభ విడిచి చనుదెంచె తనగృహమునకు' అన్నమాటలలో లక్ష్మణుని తొందర నూచింపబడినది. తనకు ప్రాణసమానుడైన శ్రీరాముడు, అందున భార్యవియోగ మనుభవించిన శ్రీరాముడు తన్ను గుర్తింపకుండుటను లక్ష్మణుడు సహింపలేదు. కనుకనే 'అని పించుకొన్న' వరకు ఆగినాడు. ఇక్కడ కూడా లక్ష్మణుని పాత్ర చిత్రణములో, ఒక సాంకేతిక నూత్నమున్నది. అది శేషునకు అగ్రహమెంతటిదో ఓర్పుకూడ అంతటిదే. అతడు సర్వభూభారకుడు. వాని ఓర్పు, 'న భూతో న భవిష్యతి.'

లక్ష్మణుని చూచి పరాయివానినిగా భావించి ఊర్జిత స్త్రీసహజమైన భోరణిలో లక్ష్మణుని నిందించును. అందుకు సమాధానముగ లక్ష్మణుడు చెప్పిన సమాధానము, సంస్కారయుతమైన కుటుంబ సభ్యుడుగ, అవతారపురుషుడుగ రెండ్రగ్ధములు వచ్చువ్యంగ్య భోరణిలో ఉన్నది. క్రింది మాటలు చూడుడు.

శ్రీరాము తమ్ముండనే అతడనగా
సృష్టిలో నొకరు గలరా
జనకునల్లుడు గానలే భూమిలో
జనకులనగా నెవ్వరు
శతకమలముల బుట్టినా చేడరో
సీతకును మఱిగానూ
సీతయనగా నెవ్వరు భూమిలో
సృష్టికర్త నేను యెఱుక.

పై నాల్గు వాక్యములందును రాముని, జనకుని, సీతను, తమ్ము విశిష్టముగ వివరించి

నట్లు నూలార్థము. కాని రామునివంటినారు
మరియొకరు లేరనియు శతకమలముల పుట్టి
నట్టిది సీత యనియు తెల్పుటలో సీత
మహాలక్ష్మి యనియు, రాముడు శ్రీ
మన్నారాయణు డనియు ధ్వని గలదు.
ఇక సృష్టికర్త తనకు తెలియునన్నాడు.
విష్ణువునకు పాన్వయిన శేషుడు విష్ణువు
జాభికమలమున జన్మించిన బ్రహ్మను తెలిసి
యొందుట సహజము. పురాణములు కాల
మును శేషునిగా వర్ణించినవి. కనుక
శేషుడు కాలమునకు లోబడువా రందరి
కన్న పూర్వుడు. ఇది పై మాటలలోఁగల
వ్యంగ్యము.

జానపదుల వర్ణనములలో కూడా
చక్కని ప్రబంధ వర్ణనలు కాన్పించును.
శబ్దాడంబరములేని నిసర్గమైన వర్ణనము
లవి. ఊర్మికా లక్ష్మణులను కాసల్య
కాంత లలంకరించిన తీరు చూడుడు.

సతిపతుల చింతచూచి కాసల్య
సంపెంగ నూనె దెచ్చి
రత్నపీఠము నుంచి యా కాసల్య
దంపతుల శిర సంపెను
గంధ మట తెచ్చి యొక్క చెలి
పన్నీట జలక మార్చి
మేలయిన వలిపట్టుతో లక్ష్మణుకు
మేలు కళ్ళొత్తి రపుడు
బంగారు నూలిపట్టు ఊర్మికకు
బాగుమీరా గట్టును
జోటినూర్యాదీప్తితో వెలిగేటి
మేలయిన రవిక దొడగ
ఆ కంఠములు సొమ్ములు ఆయారు
లక్ష్మికే యలంకరించిరి
ముత్యాల తిరుచార్ణము లక్ష్మన్న
ముద్దుముఖమున దీర్చెను
రత్నాల కంఠమాల లక్ష్మన్న
రంజిల్ల ధరియించెను
వెలలేని మాణిక్యము సతికూడి
విలుపుటద్దము చూచెడు

సిగ్గుపడి శిరసాంచుక ఊర్మికా
చిరునవ్వుతో నిలచెను.
భోజనపు కాలాలోన ఆయాణి
ముత్యాల పీటమీద
రాజశేఖరు డప్పుడు దేవేంద్ర
భోగముతోఁ గూర్చుండెను.

తరువాతి వర్ణనము జానపదులహృదయ
మార్దవమునకు దర్పణము పట్టగల మధుర
వర్ణనము. చూడుడు.

మరదలా మాణిక్యమా రమ్యన్న
మగువతోడుక వచ్చెను
మురిపెంపు సిగ్గుచే తా చిలుకలా
కొలిక ముఖమట వంచుచూ
హంసనడకల చేడతా చూడములా
యందెలట రవము జేయ
వయ్యారమూ జూపుచూ నుండె
నొక యొప్పులా కుప్పవలెను
కులుకు ముద్దుగుమ్మను సుమిత్ర
కొడుకు పొత్తున యుండెను
బంగారు పశ్చరములా
పంచదారిములు వడ్డించెను
వెండి గిన్నెల నేతులు కాసల్య
వేడుకతో వడ్డించెను
ఆపునెయ్యతిరసమును సుమిత్ర
కొమరునికి వడ్డించెను
కాసల్య గారవమున బట్టి దువ్వగ
కాంత తాను బలిక
అన్న పదునాలుగేండ్లు అడవిలో
అహార నిద్ర మాని
ఉన్న బడలిక తీరగా నేడు మన
యూర్మికతో నారగించు
మీగడా పెరుగు మీరు మజ్జిగలు
వాంఛ తీరగ త్రాగుడి.

మృదువైన యిందలి వర్ణనావైభవ్య
మును గూర్చి ఆచార్య శ్రీ రామరాజు
గారు తమ గ్రంథమున వివరించి
యున్నారు. అందు తడవని వ్యాఖ్యాన

ములు మాత్రమే గెండు వివరించితిని.
మఱియొక్క యుదాహరణము జూపి
ముగింతును.

సీత చెరబోయిన విధమును గూర్చి
ఊర్మిక ప్రశ్నించినది. తేటతెనుగు వాక్య
ములలో ఎంతనూటిగా, వాడిగా అడిగి
నదో చూడుడు.

సింహ విక్రములు మీరు ఉండగా
సీతెట్లు చెరబోయెనూ
రాజ్యాధిపతులు మీరు ఉండగా
రమణెట్లు చెరబోయెనూ

మహాభారతమున కోపమున న్రొపది
అరును నుద్దేశించి 'కట్టి విక్రమంబు
కాల్చ నే' యనినది. 'గాండీవ మనువిల్లు'
అని గాండీవమును గూర్చి చులకనగ
మాట్లాడినది. ఇవి వాచ్యములు. కాని
ఊర్మిక ఇంతకన్న బరువైన భావమును
మర్యాదగా అందించినది. సింహవిక్రము
లైన మీరుండగా సీత యెట్లపహరింప
బడినదని యామె ప్రశ్న. ఇక మీ
విక్రమమునకు సార్థక్యమేమని యడుగఁ
బనిలేదు. తరువాతి విషయము 'రాజ్యాధి
పతు' లన్నమాట. ఒక పురుషుడు అసమగ్ధు
డైన ఒక స్త్రీ మాత్రమే రక్షణ కోల్పో
వును. మహారాజు అసమగ్ధుడైన దేశమున
స్త్రీజాతికే రక్షణ లేదు. ఒక్కసీతను
రక్షించుకొనలేని వారు మీరు. 'రాజ్యాధి
పతు' లేమిటన్న వాడియైన విమర్శ యిం
దున్నది. ఈచిన్న గేయమున తెనుగుభాష
మార్దవము పదపదమున కాన్పించును.
కాని హృదయమును స్పృశించుటలో
మార్గకవులకు జానపదులు తీసిపోరని
మాత్రము గ్రహించుట కి యుదాహరణ
చాలును.

చరిత్ర ఎలా వ్రాయాలి?

- ఆచార్య శ్రీపతి నాయుడు.

చరిత్రను రాసేవాళ్ళు చరిత్రకారులు. అందరూ చరిత్రను వ్రాయవచ్చు. కొందరు మాత్రం ప్రత్యేక విధంగా రాస్తారు. చరిత్రకారులు రాసిందంతా చరిత్రకావచ్చు, కాకపోవచ్చు. చరిత్ర వ్రాయవచ్చు. కాని రాసిందంతా చరిత్రకాదు. చరిత్ర కొందరి సొత్తుకాదు. చరిత్ర అందరికీ అందు బాటులో ఉండాలి. అందరూ చదువగలగాలి. నిర్దుష్టంగా, నిష్పక్షపాతంగా వ్రాయబడేది చరిత్ర. చరిత్ర అలా వ్రాయబడాలి. ఆధారసహిత, సత్యనిరూపణ చరిత్రకు ప్రాణం. జీవాన్ని ప్రతిబింబించే చరిత్ర కొందరే వ్రాయగలుగుతారు. అలాంటి వారు రాసిన చరిత్ర, రాసిన వారి చరిత్ర, చరిత్రలో స్థిరంగా నిల్చిపోతాయి. మానవ సమాజజమనం నదీ ప్రవాహం లాంటిది. ప్రవాహానికి ఎదురీది. సత్యాన్ని వెలికితీసి, నిర్భయంగా ప్రకటించగలిగిన వాడు చరిత్రకారుడు. చరిత్ర రాసే వాళ్ళందరూ చరిత్రకారులే. కాని చరిత్రకారులు రాసిందల్లా చరిత్రకాదు, కాదోదు.

చరిత్ర అంటే...

చరిత్ర అంటే కట్టుకథ అని చాలమంది అభిప్రాయం. సంప్రదాయచరిత్రను, పౌరాణిక గాథలతో ముడిపెట్టి రాసి, ఇదే చరిత్ర అన్నారు. కాని పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చివరిభాగంలో చరిత్రకు శాస్త్రీయత వేయబడింది. శాస్త్రాలలో వొకటిగా గుర్తించబడింది. సత్యనిరూపణ చరిత్రకారుని ధ్యేయం. కాని ఆనిరూపణకు చారిత్రక ఆధారాలు కావాలి? ఆధారాలు సత్యమైనవిగా ఉండాలి. అంటే ఆధారాల్ని అనేక పరీక్షలకు గురిచెయ్యాలి. కొలిమిలో పెట్టి సాగదీస్తే

అసలు బంగారు బయటపడుతుంది. చేయికాలినా, వేడిమి ఎక్కువైనా భరించాలి. ఈశ్రమ ఎందుకంటే చరిత్రకారుడు వ్రాసేది ఎప్పుడో జరిగిన సంఘటనను గురించి. శాస్త్రాలలో వలె, దానిని మరలా ప్రయోగించి, ప్రయత్నించేందుకు వీలులేదు. మెగ్నీషియంకు ఆక్సజన్ కలిస్తే మెగ్నీషియం డయాక్సైడ్ వస్తుంది. అదేవిధంగా జింకు, సల్ఫర్ కలిస్తే జింక్ సల్ఫైడ్ వస్తుంది. ఈ ప్రయోగాన్ని ఎవైనా, ఎక్కడైనా, ఎప్పుడైనా ప్రయత్నిస్తే ఇదే ఫలితం వస్తుంది. వైగా ఈ వస్తువులను ప్రయోగశాలకు తెప్పించి, పరిశీలించవచ్చు. కాని జూలియస్ సీజర్ హత్య జరిగింది. ఎందుకు, ఎలా, ఏపరిస్థితులలో జరిగింది ప్రత్యక్షంగా చూడడానికి వీలులేదు. జూలియస్ సీజర్ ను మరలా బ్రతికించలేము కదా. అదేవిధంగా భూమ్యాకర్షణ సిద్ధాంతం ప్రపంచంలో అన్ని చోట్లా జరుగుతుంది. ఆపిల్ క్రిందపడింది కాబట్టి ఘనపరిమాణం ఉన్న అన్ని వస్తువులు క్రిందపడుతాయని చెప్పవచ్చు. లాడుక్లవు ఒకయుద్ధంలో ఓడినాడు కాబట్టి ఆంగ్లేయ జనరల్స్ అందరూ ఓడింపబడ్డారు. అని చెప్పడానికి వీలుకాదు. చెప్పకూడదు. కాబట్టి ఏమకున్న ఆధారాలను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి, పరిశోధించి, చరిత్ర రచనలో వాడుకోవాలి. అతడే చరిత్రకారుడు.

చారిత్రక దృష్టి:-

చూపులు, నవ్వులు, ఏడ్పులు రకరకాలు. అదేవిధంగా దృష్టి వ్యక్తి, వ్యక్తికి మారుతుంది. ఒకే సంఘటనను ఒకే కాలంలో చూచినా, వివరించేటప్పుడు, వర్ణనాత్మక పద్ధతిలో తేడాలు కనిపిస్తాయి.

ఉదాహరణకు ఓ సైకిలు వాడు చిన్న కుర్రాడికి రోడ్డుమీద డాష్ ఇచ్చాడనుకోండి. కుర్రాడు క్రిందపడి ఏడుస్తాడు. ఆసంఘటనను నలుగురు ఒకేసారి చూచారనుకోండి. వివరాలు చెప్పేటప్పుడు మాత్రం ఒక్కొక్కరు ఒకొకరకంగా వర్ణిస్తారు. మొదటివాడు సైకిలిస్తున్న తప్పుపడ్డాడు. కళ్ళు కనిపించకుండా సైకిల్ త్రొక్కడంటాడు. రెండోవాడు కుర్రాడి తల్లితండ్రుల్ని తప్పుపడ్డాడు. ఇంట్లో కని, రోడ్లో పారేస్తే ఎలా అంటాడు. మూడవవాడు గతుకురోడ్లకు కారణమైన మునిసిపాలిటీని దుయ్యపడ్డాడు. చివరివాడు సైకిల్ ను తయారు చేసిన కంపెనీని తప్పుపట్టి, బ్రేకులు సరిగా తయారుచేయ లేదంటాడు. ఓ వేదాంతాని అడిగితే ఇదంతా నుగుటి వ్రాత అంటాడు. ప్రత్యక్షంగా చూసిన సంఘటన వర్ణన ఇలా ఉంటే, ఎప్పుడో జరిగి పోయిన సంఘటనలను గురించి, ఏం చెప్పినా, ఏవ రాసినా చెల్లుతుందని అనుకోవడం అవివేకం. కారణం చెప్పిన సంఘటనలకు ఆధారాలు చూపినా, చూపిన ఆధారాలు నిజమై ఉండాలి. ఉదాహరణకు మార్క్స్ చరిత్రకు ముఖ్య ఆధారం కాటియ్యుడు వ్రాసిన అగ్గశాస్త్రం అని అందరికీ తెలుసు. కాని తెలుసుకోవలసిన విషయాలు కొన్ని ఉన్నాయి. కాటియ్యుడు అంత వివరంగా మార్క్స్ పాలనను గురించి వ్రాసినప్పుడు అతనిపహాదా ఏమిటి? ప్రభుత్వంలో పనిచేస్తున్నాడా? రాజప్రాసాదంలోని రాజకీయ రహస్యాలు ఎలా తెలిసాయి? తెలిసిన విషయాలు సత్యమా? మార్క్స్ వంశ భర్తడు కాబట్టి వారి పక్షంగా వ్రాసినాడా? ఇవన్నీ నిర్ధారించిన పిమ్మట, అగ్గశాస్త్రం ఆధారంగా స్వీకరించబడుతుంది.

అవశ్య యోక్తులు

సంప్రదాయ చరిత్రలో వ్యక్తుల వర్ణనలు ఉంటాయి. అప్పుడు రచయితకు

ఆ వ్యక్తిలో పరిచయం ఉందా? ఎవరైనా చెప్పగా విన్నది వ్రాశాడా? విన్నవన్నీ నిజమేనా? ఇలాంటి ప్రశ్నలు వస్తాయి. కొంతమందికి భౌతికంగా ఆకర్షణీయమైన విగ్రహం ఉండకపోవచ్చు. కాని చరిత్రగతికి కారకు లవుతారు. ఉదాహరణకు జగ్గనీ నియంత హిట్లర్ పాట్టి మనిషి. బక్కపల్చగా ఉండేవాడు. కాని శిండెర ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో అతనిపాత్ర అతి విశిష్టమైంది. తాస్కెంట్లో ఆయుబ్ ఖాన్, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి కలుసుకున్న సన్నివేశం చూస్తే ఈవిషయం బోధపడుతుంది. శ్రీకృష్ణదేవ రాయలు దక్షిణదేశ చరిత్రలో విశిష్ట స్థానాన్ని పొందిన వ్యక్తి. కాని ఆయనతో కలిసి, దర్బారులో కొంతకాలం గడిసిన విదేశీయాత్రికులు రాయలు పాట్టి వాడని, ముఖం మీద స్ఫోటకపు మచ్చలున్నాయని, మూతికి మీసంలేదని వ్రాస్తేన వ్యతిరేక చా. ఒక్కొక్కసారికొన్ని సంఘటనలు చరిత్రలో ముడిపడుతాయి. శివాజీకి శ్రీశైల భ్రమరాంబ ఖడ్గాన్ని ఇచ్చిందని వ్రాస్తారు. అతిశయోక్తి, ఉత్పేక్ష, ఉపమానాలంకారాలను నిజాయితీ ఉన్న చరిత్రకారుడు ఉపయోగించుకోడు.

సంఘటనలు

చరిత్ర గ్రీకుదేశంలో పుట్టింది. హెరోడోటస్ కు చరిత్ర పిత అనిపేరు. కాని గ్రీకు చరిత్రకారులు తమకు తెలిసింది, గుర్తుండేది మాత్రం వ్రాసి, ఇదే చరిత్ర అన్నారు.

ఉదాహరణకు హెరోడోటస్ పారశీక యుద్ధాలనుగురించి, థోలిబియస్ పూనిక్ యుద్ధాలను గురించి థ్యూసిడైడ్స్ పెలోపనీసియన్ యుద్ధాలను గురించి వ్రాసి అదే చరిత్ర అన్నారు. విశాఖి ఇతి పాక్షిక

చరిత్రలు. కాని సమగ్రచరిత్ర వ్రాయడం కొంతమందికే సాధ్యమౌతుంది. టాయ్ నీబీ, విల్ థ్యూరాంట్ వంటి చరిత్రకారులు సమగ్ర ప్రపంచచరిత్రను వ్రాసినారు. ఇదే ప్రపంచ చరిత్రను హెచ్. జి. వెల్స్ చిన్నపుస్తకంగా వ్రాసేటప్పుడు, కొన్ని దేశాలవివరాలు ఇవ్వలేదు. ప్రజాజీవనంతో ముడిపడిన అన్ని సంఘటనలను వర్ణించడానికి వీలుకాదు. అధమం వీలుపడినా సక్రమంగా ఆధారాలు లభ్యంకావు. కొన్ని ఆధారాలను పరిశీలించాలంటే భాషాసమస్య వస్తుతుంది. దక్షిణదేశ చరిత్రవ్రాయాలంటే శాసనాలు చదవాలి. అవి సాధారణంగా తమిళంలో ఉన్నాయి. అనువాద గ్రంథాలు చదివేటప్పుడు జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలి. మూల రచయిత భావాలను అనువాదకుడు సక్రమంగా అనువదించగలిగాడా అనే ప్రశ్న ఉంది.

దేశభక్తి ప్రేరితాలు

దేశాభిమానం వ్యక్తికి అవసరం. కన్నదేశాన్ని ప్రేమించి, అభిమానించే వీరులు కావాలి. అలాగే దేశభక్తి ప్రేరిత రచనలు రావాలి. కాని స్వదేశాలపై దురభిమానం కాకూడదు. చారిత్రక సంఘటనలను వివరించేటప్పుడు, యథాతథంగా చిత్రించాలి. దురహంకార పూరితమైన ఉద్దేశం, ఆవేశం చరిత్ర రచనలో కనిపించకూడదు. 1357 లో సిపాయిల కలహం జరిగింది. ఈ తిరుగుబాటు స్వరూపంపై విరుద్ధ అభిప్రాయాలు ప్రకటించబడినాయి. ఆంగ్ల చరిత్రకారుల అభిప్రాయం ఒకలాగుంటే, దేశీయచరిత్రకారుల భావన మరొకరకంగా ఉంది. ఇది ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సమర మని కొందరి అభిప్రాయం. ఉదాత్తమైన రచనలో

చారిత్రక సత్యాలు కఠినంగా ఉన్నా కర్కశంగా వ్రాయాలి. తనదేశం సాధించిన ప్రగతినిగురించి చరిత్రకారుడు వర్ణించడంలో తప్పులేదు. కాని ఇతరదేశాలను కించపరచే పద్ధతిలో ఉండకూడదు. అంతర్జాతీయ అవగాహనకు, ప్రాపంచిక సుఖశాంతులకు ఇది గొడ్డలిపెట్టు. విశాల దృక్పథం చరిత్ర రచనలో ప్రతిబింబించాలి.

ప్రాంతీయ భావం

ఇటీవల విశ్వవిద్యాలయాలలో చరిత్ర బోధనలో గణనీయమైన మార్పులు ప్రవేశపెట్టబడినాయి. ప్రాంతీయ చరిత్ర, అధ్యయనానికి ఆవకాశం వచ్చింది. ఈ కారణంగా తమిళవాడు ప్రాంత చరిత్ర విద్యార్థులకు తమిళవాడు దేశ చరిత్ర కర్నాటక వారికి కర్నాటక చరిత్ర, ఆంధ్రదేశంలో ఆంధ్రదేశ చరిత్ర బోధింపబడుతూఉంది. నిజం చెప్పాలంటే విశాల భారతదేశ చరిత్రలో, తన రాష్ట్రస్థానాన్ని తన పూర్వుల ఘనతను తెలుసుకోవడం అవసరం. ఆంధ్రదేశానికి అద్భుతమైన చరిత్ర ఉంది. తరగనిపెన్నిధి సాంస్కృతిక వారసత్వంఉంది. అమరావతి, నాగార్జున కొండ, లేపాక్షి, సింహచలం, తాడిపత్రి, శ్రీశైలం, యూదగిరి, గోల్కొండ అద్భుత శిల్ప కళా విలసిల్లమైన చరిత్ర ప్రదేశాలున్నాయి. తన ప్రాంతీయుల ఘనత పఠించవలసిందే. కానీ తులనాత్మక అధ్యయన దృష్టితో ప్రాంతీయ రచనలు జరుగరాదు. స్వాతంత్ర్య సమరంలో ఆంధ్రుల పాత్ర అనే ఆంశం గొప్పది అంతమాత్రాన ఇతర రాష్ట్రీయుల పాత్రను తక్కువ అంచనా వేయడం అనివేశం. భారతదేశ చరిత్రపై వెలువడిన అనేక చరిత్ర పుస్తకాల్లో ఈ ప్రాంతీయ అభిమానం కనపడుతూఉంది. భారతదేశ చరిత్రలో గుర్తులయ్యగాన్ని స్వర్ణయుగం అన్నారు. కాని గుర్తులు సాధించిన ప్రగతిని అన్ని రంగాల్లో విజయనగర రాజులు

సాధించినారు. కాని ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్ర గ్రంథాల్లో ఎవరూకూడా విజయ నగరం స్వర్ణయుగ మని పేర్కొనలేదు. బౌద్ధరాములు దాక్షిణాత్య చరిత్ర వ్రాయడంవల్ల ఈ తేడా ఏర్పడింది. మన ఊహలకు, భావాలకు తగ్గట్టు, గతించిన సంఘటనల మార్పు చేయడం సమంజసం కాదు. అదేవిధంగా కొంతమంది చరిత్ర కారులు పాక్షికదృష్టితో చరిత్రను వ్రాసి నారు. కారల్ మార్క్సు ఆర్థిక దృక్పథం నుండి చరిత్రను అధ్యయనంచేసారు. అటు వంటప్పుడు అన్నికొకటానుండి చారిత్రక సంఘటనలను పరిశీలించాలి.

చరిత్ర సృష్టి.

నడుస్తున్న చరిత్రకు చివరిపత్రం లేదు. ప్రతిదినం ఏదో వొక ప్రాంతంలో కొత్త చారిత్రక ఆధారాలు బయట పడుతూ ఉంటాయి. అవి కాసనాలుకాని, చిత్ర లేఖనాలు కాని, నాణేలుకాని, గుహలు కాని మరేమైనా కావచ్చు, లభించిన కొత్త ఆధారాలతో చరిత్రను తిరిగి వ్రాయవలసివస్తుంది. స్థిరపడిన అభిప్రాయాలను మార్చుకోవాలి. ఈ సందర్భంలో ఏర్పడిన అభిప్రాయాన్ని ఖండించడం, కొత్త సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించడం జరుగుతుంది. అంతేకాని ఊహామాత్రంగా, కల్పనకు, కట్టు కథలకు ఆస్కారం ఇవ్వకూడదు. ఫ్రాట్ అనే చరిత్రకారుడు, ఇతరులు చూడలేదన్న భావంతో తను వ్రాసిన చరిత్ర అధూతకల్పనలతో నింపినాడు. దీనిని ఫ్రాట్ జబ్బు అంటారు.

చారిత్రక సత్యాలు సక్రమంగా ఉన్నా వక్రంగా ఉన్నా, యథాతథంగా చిత్రించడం చరిత్రకారుని బాధ్యత. సత్యాన్ని మించిన ధర్మం లేదు.

‘సత్యస్నాన్తి పరోధర్మః’

బాపిరాజుగారి ‘నాగలి’ - ఒక పరిశీలన

- శ్రీ వి. వీమ్యన్న, ఎం.ఎ., డి.ఐ.ఎస్., డి.ఐ.హెచ్.

తెలుగువా రందరూ సగర్వంగా చెప్పుకోదగ్గ సుప్రసిద్ధ రచయితల్లో శ్రీ. శే. శ్రీ అడివి బాపిరాజుగారి గారిని (1895-1952). బాపిరాజుగారు బహు ముఖ ప్రజ్ఞాకాలి. శేషముపీఠురంధరుడు. కవి. కథకుడు. నవలారచయిత, ఏకాంక రచయిత, నాట్యచారుడు, చిత్రకారుడు, కళాదర్శకుడు. పత్రికారచయిత, పత్రికా సంపాదకుడు; అధ్యాపకుడు, న్యాయవాది, దేశభక్తుడు, కులపతి, కళాకోవిదుడు, కళోపాసకుడు, రసికుడు, రసజ్ఞుడు, సహృదయుడు. సౌందర్యోపాసకుడు. స్వాప్నికుడు. బాపిరాజుగార్ని అన్నికళలు తమకు తామే వరించాయి. బాపిరాజు కళానిధి, కళాతపస్వి. ఇన్ని ప్రజ్ఞలున్న ప్రజ్ఞావంతుడు ఏకాలమందు కానరాడనుట అతిశయోక్తి కాదు.

ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో అత్యంత ప్రాచుర్యం గల ప్రక్రియ కథానిక. తెలుగు కథాసాహిత్యంలో విశిష్టస్థానం ఆక్రమించిన మహాన్నత వ్యక్తి బాపిరాజు. బాపిరాజు సుప్రసిద్ధమైన కథకులు. వారు రకరకాల కథలను సృష్టించి తనవైన ఒక సొంతబాణీని ఏర్పరచుకున్నారు. వారి వాణీ రమణీయంగా ఉంటుంది. వారి ఒక్కొక్క కథ ఒక్కొక్క కళాఖండం. ఈ కళాభాండంలో ‘నాగలి’ వొకటి.

తెలుగుకథాసాహిత్యాన్ని తనకు గల ప్రజ్ఞాపాటవంచేత దీప్తిమంతం చేసిన ప్రతిభావంతుడు బాపిరాజు. అతిసామాన్య విషయాన్ని ఆధారంగా చేసి, అనన్య సామాన్యంగా తీర్చిదిద్దగల దిట్ట. బాపిరాజు స్వయంగా చిత్రకారు డగుటచే కథాకథనమునందును, శైలియందును శిల్ప విన్యాసము కనబడుతుంది. భావాత్మకమైన కథలు వ్రాయటంలో బాపిరాజు

అందచేసిన చేయి. వీరికథల్లో వర్ణనలు, కల్పనలు, భావనలు విశిష్టస్థానమును ఆక్రమించాయి. కథలను మంగళాంతం చేయటంలో బాపిరాజు గారికి ప్రత్యేకస్థానముంది. ప్రతీకథ అందంగా ఆనందంగా ఆహ్లాదకరంగా అంతమవుతుంది.

బాపిరాజుగారు తెలుగుజాతి గర్వించదగ్గకథకులు. తెలుగుకథకు ఆయన తెచ్చిన అందచంచాలు ఎన్నదగ్గవి. బ్రహ్మమూర్తి ఆనందమూర్తి, ఆనంద స్వామిజీ, విశ్వేశ్వరరావు, పున్నెడు, చ గన్న, పచ్చలయ్య నరసన్న, పాపాయి, పంతుంజలికాస్త్రి నీలాలు, గుడ్డిపిల్ల, నేలతల్లి, మాచెమ్మ, అరవింద, నీరియాలదేవి, కల్లూరమూల, వాణీసుందరి, పద్మప్రియ, నిరుపమాదేవి, కృష్ణ వేణి, వంటి మంచి పాత్రలను సృష్టించారు. ‘భోగీరలోయ’, ‘హిమాలయరశ్మి’, ‘సంధ్యానృత్యము’ ‘తూలికానృత్యము’, ‘వీణ’, ‘నాగరాజు’, ‘బొమ్మలరాణి’, ‘శిల్పసుందరి’, ‘నైలబాల’, ‘నూర్యసుత’ ‘సోమసుత’, ‘తిరుపతి కొండమెట్టు’, ‘నాంబి శిథిలాలు’, ‘వసుబాలుడు’, ‘నేలతల్లి’, ‘వడగళ్ళు’, ‘ద్వేషం’ ‘నాగలి’ వంటి కథలు బాపిరాజుగారి రచనాశేషముకి ప్రతీకలు.

బాపిరాజు వ్రాసిన కథల్లో ఉత్తమోత్తమ మగు, రాశిలో రాణింపదగిన, కథ ‘నాగలి’. ఇది పెద్దకథ. మొట్టమొదటిసారిగా ఈకథ ప్రతిభ 1940 లో ప్రచురించబడింది. తరువాత క్వాలిటీ పబ్లిషర్సు (విజయవాడ) వారు బాపిరాజుగారి ఏడు కథలను ‘తరంగిణి’ అన్న పేరుతో ఒక కథాసంపుటంగా వెలువరించారు. ఈ కథాసంపుటాన్ని ఊర్వశీప్రియము శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణకాస్త్రిగారికి అంకితరచారు. దీనిలో ‘నాగలి’ ఏడింట రెండోకథ. ఈ కథను శ్రీమద్వీలక్ష్మీ నారాయణగారికి అంకితము చేశాడు.

‘నాగలి’ వ్యవసాయానికి సంబంధించిన కథ. ఇందులో పాత్రలు శ్యామలరావు, శ్రీనివాసరావు, రాధాకృష్ణయ్య, సుబ్రహ్మణ్యము, సుబ్బయ్య, డాక్టరు జగన్నాథరావు, డాక్టరు విశ్వనాథం, స్వర్ణకుమారి, మహాలక్ష్మమ్మ, సుబ్రహ్మణ్యము తల్లి.

సంగ్రహముగ ‘నాగలి’ కథ యిది.

పట్టభద్రులై ఉద్యోగాలు లేక వీధుల వెంట తిరుగుతున్న పదిమంది నిరుద్యోగులకు ప్రభుత్వం ఒక్కొక్కరికి పనిఎకరాల చొప్పున భూమి పంచి పెట్టుతుంది. అందులో శ్యామలరావు, శ్రీనివాసరావులు కూడా ఉన్నారు. ఇద్దరూ M. Sc. చదువుకొన్నవారే. శ్యామలరావు చిత్రకారుడుకూడా. శ్రీనివాసరావు దగ్గర చిత్రకళారహస్యాలను నేర్చుకుంటాడు. శ్యామలరావుకి వ్యవసాయమంటే ఇష్టమండదు. శ్రీనివాసరావు వ్యవసాయమంటే పడి చచ్చిపోతాడు. వ్యవసాయమే జీవితంగా చూసుకుంటాడు. వ్యవసాయంలో ఆతని పోదరి స్వర్ణకుమారి సాయం చేస్తూ ఉండేది. స్వర్ణకుమారికి వ్యవసాయమంటే మహా ఇష్టం.

శ్యామలరావుకి, శ్రీనివాసరావుకి, వ్యవసాయం విషయంలో భేదాభిప్రాయాలున్నాయి. ‘నేల దున్నుకోడానికి, మెదక దున్నుకోడానికి ఉత్తరధ్రువానికి, దక్షిణ ధ్రువానికి ఉండే తేడావుంది అంటాడు శ్యామలరావు. ఒకదాని కొకటి సంబంధం ఉంటే ఒకదాని సహాయం వల్ల యింకొకటి విజృంభిస్తుంది దని శ్రీనివాసరావు వాదిస్తాడు. వ్యవసాయానికి చదువుకి సంబంధం లేదని వాదిస్తాడు శ్యామలరావు. వ్యవసాయం చేసేవాళ్ళు వేరు. చదువుకున్న వాళ్ళు పరిశోధనచేసి శాస్త్ర పరిశోధనకు కొత్త అధ్యాయాలు చేర్చాలి. కళాదేవిని నూత్నపథాలలో నడపాలి. ఆమెకి మత్యాలంకారాలు సమకూర్చాలి. అదీ నా ఉద్దేశం’ అని అంటాడు.

వ్యవసాయం చేయడంవల్ల నే స్వర్ణకుమారి అందం చెడి పోయి, కర్కశమైన ఆదోరకపు అందం వచ్చింది దని శ్యామలరావు శ్రీనివాసరావుతో వాదిస్తూ ‘తెలిసున్నవాడవు నువ్వైనా ఆమెకి బోధించి, నా వెంట పంపు, నేను బెజవాడలో ఒకలలిత కళాశాలను ఏర్పాటు చేయ్య దల్చుకున్నాను. వెన్నెల కిరణాల్లా ప్రసరిస్తూ వీణతీగల్గించి దివ్యగాంధర్వాన్ని ఉద్భవింప చేసే ఆమె వేళ్ళు మొరటుపారి యెల్లాఉన్నా యోచాడు,’ అని అంటాడు వ్యవసాయమంటే పడి చచ్చిపోయిన స్వర్ణకుమారి శ్యామలరావు మాటలు విని కోపం చెంది, ‘పెళ్ళిచేసుకోకుండా నే వ్యవసాయంచేస్తూనే నీకు సహాయం చేస్తానని శ్యామలరావుకి చెప్పి లేపే గండెడ్లబండిలో రైలుకి శ్యామలరావు తీసికెళ్ళే ఏర్పాటు చేయించ మని అన్న శ్రీనివాసరావుతో స్వర్ణకుమారి చెప్పనుంది.

శ్రీనివాసరావు, ఇటు చెల్లి స్వర్ణకుమారికి, అటు స్నేహితుడు శ్యామలరావుకి, మధ్యస్థమై ఏమి చేయాలో తెలియని స్థితిలో కొట్టుమిట్టాడు తుంటాడు. శ్యామలరావుని ఒప్పించలేదు. చెల్లెలు స్వర్ణకుమారి మనస్సును మార్చలేని సందర్భంలో పడిపోతాడు. చివరకు శ్యామలరావు ఇందు పల్లి వెళ్ళిపోతాడు.

కొంతకాలం శ్యామలరావు దగ్గరనుండి శ్రీనివాసరావుకిగాని, స్వర్ణకుమారికిగాని ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడవవు.

కాశీ విశ్వవిద్యాలయంలో శ్రీనివాసరావు, శ్యామలరావు, M. Sc. చదువుచున్న రోజుల్లో అన్నగారితో సహా స్వర్ణకుమారి ఇంటర్ చదువుతుండేది. ఇంతప్పటినుండి శ్యామలరావుకి స్వర్ణకుమారిపై ప్రేమభావాలు అంకురిస్తాయి. ఒక మంచి ముహూర్తాన స్వర్ణకుమారిని వివాహంచేసుకోవాలనే కోరిక శ్యామలరావుకి ఎప్పటినుంచో ఉంది. అదేవిధంగా శ్యామలరావు అంటే స్వర్ణకుమారికి చిన్నతనంలోనే

అయిదేళ్ళ బాలికగా ఉన్నప్పటినుంచీ ప్రేమ. తియ్యని సుందరమైన ఆతని గొంతుకి విన్నా, గురుశిక్షణలేక పోయినా అందాలు సేకరించుకోబోయే ఆతని చిత్రలేఖనాలు చూసినా ఆమెగుండె మధురంగా కొట్టుకొనేది.

ఇప్పుడు ఒకరి మనస్సు ఒకరు అర్థం చేసుకోలేని స్థితికి వచ్చారు. రోజు కొక ఏడుగా ఇద్దరూ ఒంటరి జీవితం గడుపుతారు. శ్యామలరావు హృదయాన్ని గ్రహించలేక పోతుంది స్వర్ణకుమారి. స్వర్ణకుమారి హృదయాన్ని గ్రహించలేక పోతాడు శ్యామలరావు.

స్వర్ణకుమారి శ్యామలరావుల ప్రేమ వ్యవహారం బెడిసి కొట్టిందని సుబ్రహ్మణ్యం తెలిసికొంటాడు. అప్పటినుంచి స్వర్ణకుమారి హృదయంలో తలదాచుకోవడానికి ప్రయత్నంచుతాడు సుబ్రహ్మణ్యం. త్వరగా పెళ్ళిచేసుకోవా లని ఉబలాట పడతాడు. ఆమెచేసే ప్రతిపనిలో సాయం చేసేవాడు. ‘తోటవిషయాల్లో సుబ్రహ్మణ్యం స్వర్ణకుమారికి సైదోడు వాడోడై వాడు. ఆమెమాటే ఆతనికి రాజశాసనం. ఆమె ఎంత చిన్న కోర్కెకోరినా అతను తన మహాబాధ్యతక్రింద ఎంచుకొని నిర్వర్తిస్తున్నాడు. తన వ్యవసాయస్థితి తగ్గిపోతున్న దని ఆతడు గమనించటం లేదు. స్వర్ణకుమారికి నానాటికీ అతడన్న గౌరవము హెచ్చిపోయివది. ఒకరోజున సుబ్రహ్మణ్యం తల్లి శ్రీనివాసరావు దగ్గరకువచ్చి మీ చెల్లెలికి శ్యామలరావు సంబంధం తెగి పోయిందని తెలిసి నేను వచ్చాను. అందు చేత మా సుబ్రహ్మణ్యానికి స్వర్ణకుమారిని ఇవ్వండి అని అడుగుతుంది. శ్రీనివాసరావు సుబ్రహ్మణ్యం తల్లి చెప్పిన విషయాన్ని పూర్తిపూర్తిగా స్వర్ణకుమారికి చెప్పుతాడు. స్వర్ణకుమారి తల్లిదండ్రుల నడిగి చెప్పుతా నంటుంది. తల్లిదండ్రులు సరే అంటారు. స్వర్ణకుమారిని సుబ్రహ్మణ్యం ఇవ్వడం శ్రీనివాసరావుకి ఎంతమాత్రం

ఇష్టముండదు. కొంతకాలం కాలయాపన చేసి పెళ్ళితిప్పించడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

శ్యామలరావు పరిపరివిధాల ఆలోచిస్తూ పశ్చాత్తాపం చెందుతాడు. చిట్టచివరకు తనమనస్సును వ్యవసాయం మీదకు మళ్లించి, నాన్నగార్ని ధెండు ఎకరాల భూమి అడిగి వ్యవసాయ రంగంలో ప్రవేశిస్తాడు. ఆరోగ్యమును కూడ లెక్కచేయకుండా రాత్రింబవళ్ళు వ్యవసాయంలో కృషిచేస్తాడు.

ఇక్కడ స్వర్ణకుమారి ఆరోగ్యం గోజు గోజుకు క్షీణించి పోతుంది. తనప్రియుడు తనకు దూరమై నందులకు మూనసిక శ్వాసతో కృశించి పోతుంది.

రాధా కృష్ణయ్య తన కుమార్తెకు పెళ్ళిసంబంధం కుదిరినట్లు సుబ్బయ్యకు (శ్యామలరావుతండ్రికి) ఉత్తరం వ్రాస్తాడు. సుబ్బయ్య కొన్ని గోజుల తరువాత రాధా కృష్ణయ్య ఉత్తరంను శ్యామలరావుకు చూపిస్తాడు. ఉత్తరం చూసిన వెంటనే శ్యామలరావు తలతిరిగి క్రిందపడిపోతాడు. సుబ్బయ్య డాక్టరు విశ్వనాథంగారిని పిలిపించి మందు లిప్పిస్తాడు. తరువాత సుబ్బయ్య ఆవేశంతో రాధాకృష్ణయ్యకు జరిగిన విషయాలన్నిటితో ఉత్తరం వ్రాస్తాడు. రాధాకృష్ణయ్య తనకుమార్తెతో సుబ్బయ్య వ్రాసిన ఉత్తరంలోని విషయాలు చెప్పతాడు. వెంటనే స్వర్ణకుమారి, రాధాకృష్ణయ్య, డాక్టరు జగన్నాథరావు, కలిసి ఇందుపల్లి ప్రయాణమవుతారు. డాక్టరు విశ్వనాథం డాక్టరు జగన్నాథరావు, శ్యామలరావు ఆరోగ్యమును పరీక్షించి ఏమీ బాధలేదు. నగముల నీరసము తప్ప జబ్బు ఏమీ లేదని చెప్పి ఎందుకైన మంచి దని ఒక నర్సును శ్యామలరావు దగ్గర ఉంచుతారు. నర్సు తన ద్యూటీలో చేరుతుంది. ఆనర్సుపేరు స్వర్ణకుమారి. అప్పుడు శ్యామలరావు ఆనంబానికి అవధు లుండవు.

కావ్యగుణము

బాపిరాజుగారు ఉత్తమ కథకుడే కాదు. గొప్పకవికూడా. అందుచేత వీరి కథలల్లో కవిత్వగుణం కమనీయంగా కనబడుతుంది.

‘పలుచని సున్నితమైన ఆతనిశరీరము తన పాత బంగారు ఛాయ త్రోసిపుచ్చుకొని కర్రపడి నల్లబడి పోయింది. ఆతని ఫాలంలోనికాంతి, కళ్ళల్లోని నృత్యము, పెదవుల్లోని హాసము మటుమాయమై పోయి నాగేటిచాళ్ళకు ఎరువుగ రాలినది’

‘ఆతని చిత్రలేఖనం బొగైన విల్లాలలో ఆతని కవిత్వం తీగ సంపెంగలో, ఆతని మధురకంఠం మాలతీ మాధవీ లతలతో, రంగులుదాల్చి ఛందోమతుల నడచి తాలగలియై ప్రసరించి పోయినవి.’

‘ఆతనిపాట తన నరనరాలలో తీగలు మీటుతున్నది. ప్రత్యుషః పవనాలే ఆతని ముంగురులై, సాయం సంధ్యాకిరణాలే ఆతని మాటలై, నిర్మలశోభిల్నిలే ఆతని ఆటలై, తన జీవితమంతా నిండుకొన్న శ్యామ్ తన చేయి వదలి ఒక్కడూ, ఒక్కడూ వెళ్ళి పోయాడు.’

కళాహృదయము

బాపిరాజు గారిది కళాహృదయం. ఆంధ్రప్రజల్లో కళాత్పస్థును పెంపొందించిన వారిలో బాపిరాజుగా రొకరు. వీరు తమ సాహిత్యంద్వారా, చిత్ర లేఖనం ద్వారా కళా విశిష్టతను చాటిచెప్పారు.

‘కళవల్ల కళాస్రస్థు లోకానికి, లోకస్వరూపుడైన భగవంతునికి సేవచేస్తాడు. ఆసేవలో కళాస్రస్థు తన సర్వస్వమూ ఆహుతిచేయవలసి ఉంటుంది. అదే మహాయజ్ఞము - ఈ దివ్యత్యాగమే కళను ఉత్కృష్ట పథాలకే తేల్చి తెస్తుంది!’

‘కళలో సర్వకాల నవ్యత్వ ముంది. విధానాలు కొత్తవి. కళలో పరిశోధన చేయవచ్చును. డాడాఇజమో, ఫ్యాచరి జమో, ఇంప్రెషమో, ఎప్పడూ కళా ప్రపంచంలో ఉద్భవిస్తూ ఉంటవి.’

గాంధీజీ ప్రభావము

బాపిరాజుగారి కథా సాహిత్యంపై గాంధీజీ ప్రభావము కొట్ట వచ్చేటట్లు కనిపిస్తుంది. గాంధీగా రంటే బాపిరాజుకి వల్లమాలిన భక్తి. గాంధీజీని భగవదవతారంగా భావించారు. ఈకథలో గాంధీజీ సిద్ధాంతాలకు లోనైన పాత్ర శ్రీనివాసరావు. శ్రీనివాసరావు గాంధేయవాది. ఎల్లప్పుడు ఖద్దరు ధరిస్తాడు. అతడు కప్ప కొన్న బట్టలన్నీ ఆతడు వాడికినవే. తక్కిన యేకులనీ తీసికొని వినోబాభావే విధానాలతో త్వరత్వరగా దారం వకడడం ప్రారంభించాడు. ఏఆలోచనా తోచనప్పుడతడు దారం వొడుకుతుంటాడు. తన కట్టుబట్టలన్నీ ఆతడు వాడికిన దారమే.

ప్రేమ :

ఇంచుమించు బాపిరాజుగారి కథలన్నీ ప్రణయకథలే. వీరు ఉత్తమోత్తమమైన ప్రేమతత్వాన్ని చిత్రించారు. ప్రేమ తత్వాన్ని గురించి పేరాలు పేరాలే వ్రాశారు. ప్రేమవిషయంలో వీరి అభిప్రాయాల్లో కొన్ని :

‘ప్రేమ అంటే భగవంతుని యొక్క అవతారం అని నానమ్మకంచెల్ల! అలాంటి ప్రేమను చేతులారా త్రోసిపుచ్చుకోడం మనదేవాలయం మనమే మన నెత్తిమీద కూలదోసుకున్న ట్లవుతుంది.

‘పురుషునికి స్త్రీమీదనూ, స్త్రీకి పురుషుని మీదనూ, వుండే ప్రేమ జీవితంలో కల్లా ఉత్కృష్టమైన ప్రేమ. ఆప్రేమ నిష్కల్మషమైతే భగవంతుని మీద ప్రేమ బొతుంది.

‘జీవితానికి ఉత్తమానుభవము ప్రేమ. ప్రేమకోసం రాజ్యాలు వాదిలిపెట్టారు ఎనిమిదవ ఎడ్వర్డు మొదలైన చక్రవర్తులు.

స్త్రీ

స్త్రీవిషయంలో బాపిరాజుకి కొన్ని కచ్చితమైన అభిప్రాయాలున్నాయి. అడవాళ్ళను అనాదిగా పురుషుడు అణగదొక్కాడని ఆవేదన చెందుతాడు.

‘యంగయుగాలనుంచి ఆడవాళ్ళను కాలికెంద నేల రాకారు మగవాళ్ళు.’

‘ఆడవాళ్ళ హృదయాలని ఎంతకాలం మగవాళ్ళచేతుల్లో నలిపేస్తారు? పురుషుల ఆశయాలకు, ఆశలకు కాంక్షలకూ బాని సరై ఆడవాళ్ళు ఎంతకాలం తుచ్చ జీవ తాలు నడపుతూ ఉండాలి?’

‘లోకమంతా ఆడవాళ్ళని పట్టుడ గొట్టా లని ప్రయత్నం చేస్తూనే వుంటుంది.’

వర్ణనలు

తెలుగు కథా సాహిత్యములో వర్ణన వైపుకొన్ని ప్రదర్శించిన రచయితల్లో బాపిరాజుగారి ఒకరు. కథల్లో వర్ణనలు యెక్కువగా ఉండకూడదని ఒక నియమం. ఈ నియమానికి మినహాయింపు చలం, బుచ్చిబాబు, పద్మరాజు, బాపిరాజుగార్లు. వీరికథల్లో వర్ణనలు ఎక్కువగా కనబడ తాయి. బాపిరాజుగారి వర్ణనా వైభవం అనన్యసామాన్యం. దృశ్యాలను కళ్ళకుకట్టి నట్లు వర్ణిస్తారు. సాధారణంగా రచయితలు తమ అభిరుచులకు అనుగుణంగా వర్ణనలు చేస్తారు.

‘హృదయంలోని కల్మషాన్ని ఈవలా వలకి త్రోసివేసి, దాగిఉన్న సౌందర్యాన్ని బయటపెట్టే మంచిపాటలా నాగలి సాగి పోతుంది. సారింపబడి శ్రుతిస్వరాలు హాయిమంటూ పలుకుతూఉన్న వీణ తీగ లులా ఆవాలాలో నాగేటిచాళ్ళు ప్రత్యక్ష మవుతూ ఉన్నవి. తెరచాపల్లా, ఆకాశం లో చొచ్చుకు పోయ్యే పక్షి కక్కల్లా తెల్లటి అదుక్కి పెద్దులు గెందూ ముందుకు నడుస్తూన్నవి.’

అలంకారాలు

‘తోటలో చెట్లకునీళ్ళు పోస్తున్న ఆబాలిక వనలక్ష్మిలా పరుగెత్తుకు వచ్చింది’

‘అందమైన వంపులు కేకరించు

కొన్న ఆమె పెదవులు

తడింబ్బరుతో చెరసిన లేఖలులా

మరకలు పడినవి.’

‘శౌద్ధివంపునిగిన ఆ మెచ్చిత్ర మైన ముక్కు సన్నగించి నిజముగ కుకనాసిక యైనది.’

జాతి ౩ ములు - నుడికారిములు

నామెరలు

ఆడవాళ్ళకికోపంకూడ అంద మేనోయ్

మాకళ్ళ కరువు తీయదూ

కర్ర విరిచినట్లు చెప్పాడు.

మాన్నాళ్ళ ముచ్చట.

నువ్వు కొండమీద కొలిసి తీసుకువచ్చి యివ్వమంటే తెచ్చియిచ్చాను.

మాట్లాడితే లోక లోక్కిన తాచు పాములా లేస్తున్నావు.

నానాటికి తీవీకట్టు నాగంబొట్టా బొతున్నావురా!

ఏమీ లోచనమ్మ ఏతా మెత్తడం ప్రారంభించిందట.

డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనితెచ్చుకుంటే వేయిచ్చినా వెళ్ళదట.

కళ్ళు నూతురై పోయాయి.

వాడి ప్రాణం కడగట్టింది.

నానెత్తిమీద కుండ నేణే బోర్లించు కున్నానులే.

ప్రవచనాలు

బాపిరాజుగారి పలుకులు ప్రవచనాల వరే ఉంటాయి. ‘భారత సాభాగ్యం ఆలోచనతోనూ, ఆలస్యాలతోనూ వెనక్కు పోతున్నది!’

‘ప్రతివ్యక్తి జీవితంలోనూ ఎవరోఒకరు ప్రవేశించి ఆ జీవితాన్ని పర్వవిధాల భగ్నం చేస్తారు.’

‘మనస్సులో ఉండే ఆవేశాలవల్ల వచ్చే మాటలకు అర్థంలేదు.’

‘తన జీవితపథమూ, తన ఆశయాలు, తన స్వప్నాలు గుర్తించలేని ఒక మూఢుడు తన జీవితభాగస్వామి ఎట్లా అవుతాడు?’

‘అనవసరమైన పొరుసాలకు అవతల అర్థవత్కృతమైన కాంతికాంతి కలు గుతూ ఉంటుంది. మనుష్యుని జీవితంలో ఎంతలోతైనా తవ్వి నూతులలో పాతాళ గంగా ప్రవాహాలు పరికిస్తాడు కాని తన హృదయంలో కఠినమైన వైభాగం తవ్వుకొని తన ఉత్తమత్వం తాను తెలుసు కోలేడు!’

సందేశం

నిరుద్యోగులంతా వ్యవసాయంలోకి చేరి నాగలి చేతపట్టినప్పుడే భారతదేశం సుఖ కాంతులతో తులకూగగలదని తన అభి ప్రాయాన్ని పాత్రలద్వారా ఈ కథలో వ్యక్తంచేస్తారు బాపిరాజుగారు.

‘ఉద్యోగం లేకుండా వీధుల వెంబడి తిరుగుతూ, లోకాన్ని తిట్టుకుంటూ జమించారున్న ధనాస్యుల్ని తల్చుకొని పళ్ళు కొరుకుతూండే చదువుకున్నవాళ్ళంతా తిరిగి వ్యవసాయంలో చేరిననాడే భారతదేశం బాగుపడుతుంది!’

‘డాక్టర్లు దేశనాయకులూ మళ్ళీ భూమాత పాదాలకడకు చేరండి. దేశ సాభాగ్యమూ ఆరోగ్య సాభాగ్యమూ అక్కడే ఉన్నది.’

‘తాను కోరేది దేశసాభాగ్యం. దేశ సాభాగ్యాని కాధారం నాగలి. నాగలి! నువ్వు వేదానివి. నువ్వు పురాణగీతికవు. నువ్వు భారతీయ హృదయానివి. నీవల్ల పాశ్చాత్య నీచభావ నీరసంలోపడ్డ మా దుర్బలత్వాన్ని ఏనాటికానాడు పటా పంచలు చేస్తున్నావు.’

బాపిరాజుగారి రచనలన్నీ ఒకఎత్తు కథలు మరోఎత్తు. ఈ కథల్లో ‘నాగలి’ నాయకమణి వంటిది. ‘నాగలి’ కథ ద్వారా బాపిరాజుగారి ప్రజ్ఞాపాటవం వెల్లడవుతుంది. బాపిరాజుగారి కళాహృద యానికి అచ్చపు మణిదర్పణం ఈ కథ.

మానవతావాదం "గబ్బిలం" కావ్యం

- శ్రీ క. రామభద్రన్, ఎం. ఏ.

ఆధునికాంధ్ర కావ్య సాహిత్యానికి ప్రతినిధులనందరినీ కొలది మంది ప్రముఖ కవులలో శ్రీగుణ్ణం జాషువాగా రికారు. శ్రీ జాషువా బాదాపు ఇరవై ఐదు (25) కు పైగా ఖండకావ్యాలను రచించారు. ఈయన తన రచనల్లో అస్పృశ్యతా నిగూలన, దేశభక్తి; సాంఘిక రుగ్మతలను తొలగించడానికి మానవతను పెంపొందించడానికి మాఘవిశ్వాసాల తొలగింపు; మొదలైనవాటిని తన కవితా వస్తువులుగా స్వీకరించారు. సాంభ్రాత్రిము, అభ్యుదయము, విశ్వమానవత్వము పరివ్యాప్తము కావలె నని తమ రచనల ద్వారా ఉద్ఘోషించినారు.

జాషువా రచనల్లో సౌలభ్యము, భావస్పందన ప్రధానమైనవి. ఈ కవి రచన రచనల్లో సంప్రదాయక కల్పాన్నే ఆను సరించి నప్పటికీ, అందరికీ ఆగ్రహయ్యే గీతిలో (భాషలో) కవిత్వాన్ని వ్రాసి ప్రశంసల నందుకొన్నాడు. ఈయన భాష తీయని తెలుగు. 'తెలుగు సౌరభ్యంబులో నోరి నాపల్యంబులో బూర్వపుం దెద్దరికి కుంబులు నేత్రయుగళిన్ సందిపితం దైన' అంటూ తెలుగు మాటల ప్రత్యేక సత్తను అడుగడుగునా దీపంపజేసే ముక్కువతో - సమూహాలు సాధించగల శ్రవణ సుఖాని కీయన స్వస్తి చెప్పారు. వీరి రచనల్లోని ప్రతిపద్యంలోను బంగారు తీగవంటి ఏకో ఒక ధారాశత పదబంధాలలో కన్పిస్తుంది. తెలుగు నుడికారపు సాంపు, ఆ సాంపును పోషించడానికి అనువైన చిన్ని చిన్ని సంస్కృతపదాల కూర్పు, భావ విశదీకరణ విధానంలో కవి చూపిన నేర్పు ఎన్నదగినవి.

జాషువా కవిత్వంలో ముఖ్యంగా పేర్కొనదగినది నిరగ్గళత. అడ్డమాక లేక అతిక్లిష్టమైన భావాలను కూడ అంగిస్తూ గగన గంగా పయస్సుల వలె దూకడం ఇతని కవితాధార స్వభావం. తిక్కనవలె గంభీరమైన భావనతో నన్నయవలె ప్రసన్న విఘ్నంగా శ్రీ జాషువా వ్రాసిారు. అక్కడక్కడ శ్రీ కాధుని బౌద్ధత్వం స్ఫురింపజేసివారు. దేశంలో ప్రజలు ఏభాష వాడుతున్నారో ఏ పలుకుబడులు ప్రజల రక్తివాల్లో ప్రవహిస్తోవో ఆభాషను, ఆపలుకుబడులను గ్రహించా రాయన.

తన కవిత్వంలో సంప్రదాయాన్ని విడువకుండా జాతిపద్యాల రీతిలోనే రచన సాగిస్తూ వస్తున్న నెన్ను కొనుటయందును, భావ వ్యక్తి కరణము నందును, సులభమైన జాతీయ ప్రయోగముల యందును; క్రొత్తదనము ప్రకటించి సంస్వాంధ్రజన హృదయము లావల్లించి జాలిన వాడు శ్రీ జాషువా. కుంటురేనె, మరియు గుండెను కదిలించే రీతిలో కరుణ రసం పొంగేట్టుగా తనరచనను సాగించిన ఆధునికాంధ్ర కవులలో చెప్పుకొనదగినవాడు శ్రీ జాషువా.

జాషువా రచనలలో ముఖ్యంగా పేర్కొనదగిన 'గబ్బిలం' అనే ఖండ కావ్యం ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో ప్రత్యేకస్థానాన్ని సంపాదించు కున్నది. ఈ కావ్యంలోని మొదటి భాగంలో తన జాతికి సమాజంలో గల స్థానాన్ని వ్యక్తిం చేయడమే కాకుండా తనవ్యక్తిత్వముద్రను కూడా నిక్షిప్తం చేశాడు. ఇంకా తన జాతీయ రాష్ట్రీయ అభిమానాన్ని వ్యక్తం

చేశాడు. తరతరాలుగా సంఘంలో పాతుకు పోయిన అస్పృశ్యత, వర్ణవ్యవస్థపటి నమ్మకాలను తొలగించి సమసమాజ ధారణకు పాటుపడాలనే ధ్యేయంతో వ్రాసినది కావ్యం. మానవతావాదాని కెదోక మచ్చుతునక, జాషువాలోని సంస్కరణ భావాలు సంకుచితత్వంమీద తిరుగు బాటుచేశాయి. శ్రీ జాషువా తమ కవిత్వంలో కరుణరసం పొంగులు వారిచివా తన కాలంనాటి దళిత పీడితప్రజల విముక్తికి ఆవేదనపడి కైలాసనాథునికి కబురు పంపడమే కాక, సంఘంలోని కులమతపు కట్టుబాట్లను త్రేంచడానికి పాటుపడుతూ తన భావాలను ఈ కావ్యంలో నింపాదిగా పోషించినాడు.

సామాజిక దృష్టి, సంస్కరణ ప్రియత్వం, అభ్యుదయ వైఖరి మూల ద్రవ్యాలుగా గల 'గబ్బిలం' కావ్యంలో మానవతకు వేరు పురుగుగా మారి సమాజము యొక్క సభ్యతకే తలవంపులు తెచ్చిన అంటరానితనము యొక్క ప్రభావాన్ని కళ్ళకు తేల్చే రీతిలో వివరించినారు. భువన సభ్యత నే కోల్పోయారని అభిభాషించిన జాషువా 'కలవచ్చు వ్రణ మంటరానితన మాకర్ణింపుగా' అనిక ధానానుకునిద్వారా గబ్బిలానికి చివరిస్తాను. సమాజంలో అవలంబిస్తున్న ఆచార వ్యవహారాలను సంతోయాత్మతో నిలదీసి ప్రశ్నిస్తాను. 'కర్మ యననె మి చాని కీ కక్ష యే మి? ఈశ్వరునిచేత ఋజువు చేయింపవచ్చు' అంటాడు. సాంఘిక ప్రయోజనం, ఒక సంస్కారం అనించి వస్తువును ఎన్నుకోవడం, చానికి ప్రతిబంధకాలుగా ఉన్న విశ్వాసాలను ఎదుర్కొని నిలదీసి ప్రశ్నించడం 'గబ్బిలం' కావ్యంలో గల విశిష్టత.

అంటరానివాడుగా సంఘంచేత వెలి వేయబడ్డ శ్రీ జాషువా తన బాధను, ఆవేదనను 'గబ్బిలం' కావ్యంలో దైన్యంగా వ్యక్తం చేశాడు. తన జాతి దీనస్థితికి

రాళ్ళునైతం కరగి నా తోటిమానవుకు
మాత్రం సామూహియైనా కనబరచలే
దంటూ ఈ పద్యంలో వ్యక్తంచేసినాడు.

‘గిరుల గుండెలు కరగి నిర్మలములట్లు
జుబుకుమన్నవి దిశల న న్నూటడింపఁ
బాకీకళ్యాణి! సోవరప్రజలకంట
నిర్గమించెనె యొక్క కన్నీటిచుక్క’

అంటాడు. ఈ కావ్యంలోని కథా
నాయకునిచేత పరమేశ్వరునికి గట్టిలం
ద్యారా తన సందేశాన్ని పంపుతూ, సమ
కాలీన సంఘంలోని దురాచారాల నన్నిం
టిని కళ్ళకుగట్టే రీతిలో వర్ణించాడు.
‘వాడు చేసికొన్న పాపకారణ మేమొ
యితవటకు వానికెటుక లేదు.’
‘కులములేని నేను కొడుకుల బుట్టించి
యాయభాత మంచె త్రోయవలెనె
భార్యయేల పుట్టుబానిసకని వాడు
జరుపసాగె బ్రహ్మచర్యదీక్ష’

‘బానిస బ్రతుకు బ్రదుకుతున్న నాకు
భార్యా-పిల్లలేల’ అని బ్రహ్మచర్యము
బూనిన ఒకహరిజనుని దీవాలాపన ఏ
పరిత హృదయానినైవా కదలిస్తుంది.

‘అలయంబున నీవు ప్రేమాడు వేళ
శివుని చెవి నీకు కొంత చేరువగ నుండు
మాని ఖగరాజ్ఞ పూజారి లేనివేళ
విన్నవింపుము నాడు జీవిత చరిత్ర’

దేవుడు వరమిచ్చినా పూజారి వర
మియ్యడు అని అంటూ శివునితో నీవు నా
జీవిత చరిత్రను విన్నవించేప్పుడు ‘పూజా
రులు విన్న నీ కగును బ్రాయశ్చిత్త’ మని
గట్టిలాన్ని హెచ్చరిస్తాడు.

‘పామునకు బాలు, చీమకు బంచదార
మేపుకొనుచున్న కర్మభూమి జనించు
ప్రాక్తనంబైన ధర్మదేవతకు కూడ
నూలికపడు జబ్బుగలదు నీ దున్నచోట.

అని హరిజను డున్నచోట ధర్మదేవతకు
కూడ ఉలికిపడే జబ్బు ఉన్నదేమో అన్న
సందేహాన్ని వ్యక్తం చేస్తాడు.

‘నానితొక్కల కష్టంబు లేనినాడు
సస్యరమ పండి పులకింప సంశయించు
వాడు చెమ్మట లోడ్చి ప్రపంచమునకు
భోజ ముఁ బ్జ్జు వానికి భుక్తిలేదు’

అని శ్రమజీవియగు ఆరుంధతీసుతు (హరి
జను) నిఁ గూర్చి పరిత హృదయాన్ని
స్పందింపజేస్తాడు.

తనజాతి యెంత అధఃపతితమైంహో
సంఘంచే ఎలా తిరస్కరింపబడు
తున్నదో వివరించాడు.

‘హృదయము లేని లోకము ను
మీ యిది మాపుల పశ్చిమమ్ముగా
ఉదయము తూర్పుగా నడచు
చుండి సవారన ధర్మ ధేనువుల్
పిదికిన పాలు పేదకుల

భింపవు శ్రీగలవాని యాజ్ఞల
పెదవిఁ గదల్పజాల రెర

విందభవ ప్రముఖామృతాంధసుతో’

అని శ్రీమంతుల అధికారదాహానికి ఆహుతి
అవుతున్న విషయాన్ని వివరించాడు.
మనోకచోట -

‘... ఈభరత

వీరుని పాదము కందకుండగా

చెప్పులుగట్టి తీవనము

సేయునుగాని నిరాకరింపలే

దెప్పుడు నప్పువడ్డదిను

మీ భరతా వని పీని సేవకున్’

నిస్వార్థుడు తనకు జరిగిన అవమా
నాన్ని లెక్కచేయకగొప్పవారికి చెప్పులు
కుట్టిస్తాడు. ఎందుకంటే ‘భరతవీరుని’
పాదం కందకుండగా ఉండడానికి. మరి
దీనికి భరత వీరుడు ఇచ్చు ప్రతిఫలం
మాత్రం అస్పృశ్యునిగా ఉంచడం.
ఇక్కడ ‘భరతవీరుడు’ అని కవి వ్యంగ్య
ముగా చమత్కరిస్తాడు.

‘నీవు నావలె పుట్టు బానిసవు కావు’
‘నాకన్న నీవే నయం’ అని పక్షితో తన
దైన్యస్థితిని చెప్పుకుంటాడు. ఎందుకంటే
తనకు ఆలయాదులయందు ప్రవేశాగ్హత
లేదు.

‘సుడిగాల్పు లైలరేగినన్ నిలువ వ

చ్చుం ధర్మసత్రాలలోఁ

బిడుగుల్ కడ్డబ్రవేశ యోగ్యతలు పా

పిన్నకు లే వచ్చుటన్

అని కావ్యకథా నాయకుని చేత పలికి
స్తాడు.

ప్రతిమల పెండ్లి సేయుటకు

వందలు వేలు క్యముంచుగాని

దుఃఖితమితులైన పేదల ప

కీగుల శూన్యము లైన పాత్రలన్

మెతుకు విదల్పదీ భరితి

మే...’

అంటూ తన కనీస అవసరాలను తీర్చుకో
లేని నిర్భాగ్యుల దీవాలాపనను, విశ్వస్య
వంతుల సిద్ధాక్షిణ్యత్వాన్ని కళ్ళకు గట్టి
నట్లు చిత్రించాడు. కవి కులభేద తా
తనవ్యాలను పేదగొప్ప భేదాలను అద్దం
చూపినట్లుగా ‘గట్టిలం’ కావ్యంలో ప్రతి
బిందింపజేశాడు.

సంఘంలో నిత్యసత్యాలుగా జరగు
తున్న ఈ సాంఘిక దురాచారాన్ని
తొలగించేందుకు ప్రబోధాత్మకమైనట్లు
వంటి కాన్యాలు వెలువడాలి. ప్రజల్లో
ముఖ్యంగా విద్యావంతుల్లో భావచైతన్యం
కలగడానికి యువకుల పాత్ర ముఖ్య
మైనది. జమీందారులు కైవసం చేసు
కున్న దోపిడీవ్యవస్థను బట్టబయలు చేసిన
నాడే సంఘంలోనున్న కులమత భేదాలు
గాని, అంటరానితనం గాని, ధనికదరిద్ర-
ముదలైన భేదాలుగాని నశించగలవు.
అప్పుడే మన సంఘసేవకులు ఆశించిన
సర్వజన స్వారాజ్యం సఫలీ కృత
మౌతుంది.

విశ్వనాథ మహాకవి

- శ్రీ జి. ఎ. ఎస్. ఎస్.

సోమయాజులకర్క, ఎం.వి.

*శ్రీరమ్యంబయి నాకు జాత కృతమా
శ్రీదేవభాషా మయ
శ్రీరామాయణ దిగ్యకావ్యమును నాం
ధ్రభాషకున్ భూషగా
ధారాశుద్ధి సుశబ్దసిద్ధి మెయి సం
ధానించెనే ధన్యుఁ డా
శ్రీరామాయణ కల్పవృక్ష కవికిన్
జేమాడ్చు లర్పించెదన్

అప్పుమైన యమృత మమగులు ద్రావివా
గోయి ! దానికే నమూయ పడను
విశ్వనాథ సుకవి విచిత శ్రీరామ
సర్వధా సుధారసం మఁ ద్రావి.

*కిల్పించినాడెపు గాథపాకిమున రా
మాయణకల్ప వృక్షాఖ్య కృతిని
భగవద్వాక్యజ్ఞయా గిరిక ముక్తిని గూర్చి
పఠించితివి వేయి పడగల కృతి
నన్నయభట్టు వెన్నును నీవె కూర్చితి
వల విశ్వనాథ మధ్యాక్కరలను
గును పూడి సో మేకు గురుపదంబులగుల్చి
విరచించినాడెపు రుద్రచరిత్ర

మఱియుశశిదూతపద్మతుసంహారకృతులఁ
గాళిహసుని మార్గంబు గాంచినావు
భాసురాంధ్రాంగ్ల గీర్వాణ భాషలందు
దిట్ట వైద్యు నీకు బోధింపు సుకవి!

*అలహిందీకిని లేదు దేనికిని లే
దా భాగ్య మేతాదృశం
డలఘుస్వాదు గసావతార ధిషణా
హంకార సంభార దో
హల బ్రాహ్మీమయ మూర్తి పుత్తుఁ
డయినాఁ డన్నట్టి దావ్యోమపే
శలచారద్రీ మృదుకీర్తి యాంధ్రవర భా
షాయోష కన్నట్లుగన్.

సారంగు తమ్మయ కవితా వైజయంతి విలాసం !

- శ్రీ రావడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

‘ఆ విప్రో త్తము వజ్రపంజరనిభం
బై నిశ్చలంబై సత్
భావంబంగన సాహచర్య గుణసం
పర్కంబునన్ లోహమై
గ్రావంబై దృఢదారువై తమణవృ
క్షంబై ఫలప్రాయమై
పూవై, తిన్మకరందమై కరఁగఁబోఁ
బో నీశ్వకుం బల్చునై.’

ఇది కేవలం పద్యం కాదు. మానవమాన
సిక పరిణామ క్రమగుతులకు అద్దం పట్టిన
అక్షరనై వేద్యం. అను నిత్యం సాహిత్య
పాఠోహిత్యాన్ని చేసుకునే ప్రతి సహృ
దయుని హృదయంలో తిష్ట వేసుకునే
ప్రతిష్ఠగలిగిన రచన యిది. శ్రీ. శ. 1600
లో వైజయంతి విలాసాన్ని రచించిన
సారంగుతమ్మయ కవితా విజయవైజయంతి
విలాసానికి సంకేతంగా ఈపద్యాన్ని
పేర్కొనవచ్చు. విప్రనాయకచరిత్రను
కావ్యంగా మల్చినవారు సారంగుతమ్మ

యకుపూర్వమందూ, పరమందూ ఉన్నాడు
తాళ్ళపాక చిన్నన్నకవి 1545 లో పరమ
వియోగి విలాస మను ద్విపదకృతిలో
నాల్గవ అశ్వాసంలో ఈకథనురచించాడు.
తరువాత 1564 లో తిమ్మభూపాలుడు,
1585 లో చదలవాడ మల్లనకవి, కావ్య
రూపంలోనూ, 1633-73 కాలంలో
తంజావూరు నేలిన విజయరాఘవ నాయ
కుడు యక్షగాన రూపంలోను రచించడం
జరిగింది. ఎవరెంత మంది రచించినాపై
పద్యంలో చూపినరచనా వైశిష్ట్యాన్ని ఎవ
రూప్రదర్శించలే దని నిశ్చప్రచంగాచెప్పు
వచ్చు.

పైపద్యంలో ఒకానొక పరమభక్తు
డైన సాధకుడు లౌకికవిషయ సాహచర్య
కారణంగా ఎలా భ్రష్టుడౌతున్నదీ క్రమ
పరిణామానుగుణంగా నూచించబడింది.
వ్యక్తుల పరివాసస్థానుక్రమ వర్ణనం
పూర్వకావ్యాల్లో లేకపోలేదు. తెనాలి
రామకృష్ణుని పాండురంగమాహాత్మ్యంలో
నిగమశక్తిపాఖ్యానంలో నిగమశర్మ పత
నావస్థలను క్రమానుసారంగా ఆ ఉపా
ఖ్యానంలో అంతటా విస్తరించేటట్లుగా
నిరూపించడం జరిగింది. కాని ఒక్క
పద్యంలో దృష్టాంత రూపంలో పరిణామ
క్రమాన్ని సారంగుతమ్మయవలె నిరూపిం
చిన వారు ఆంధ్రసాహిత్యంలో మరియెవ్వ
రను లేరు. అసలు, ఈకావ్యం అంతా
ఈపద్యానికే వ్యాఖ్యాన ప్రాయమేమో
అనిపిస్తుంది! ఈపద్యంలో ప్రతిపదమూ
సార్థకమే, సాఫీప్రాయమే.

ఇందులో క్రమక్రమంగా పతనంచెందిన
వాడు కేవలం సామాన్యుడైన మానవుడు
కాదు. విప్రో త్తముడు. ఆతని ఉత్తమత్వం

*ఋషివంటి నన్నయ్య గెండవ వాగ్మీకి
తిక్కన్న శిల్పపురందరుగుతోట
యెఱున్న సర్వమార్గేచ్ఛావిధాత్మండు
పోతన్న తెలుగుల పుణ్యక్షేటి -
శ్రీనాగూడు రసప్రసిద్ధ ధారాధుని
కృష్ణరాయఁ డనన్య కృతి రచయిత,
పెద్దన్న వడపోత పెట్టి నిఘోరసంబు
రామకృష్ణుడు సురారామగజము

ఒకఁడు నాచన సోమన్న యుక్తిమండు
ఇంక శ్రీవిశ్వనాథ కవీశ్వరుండో!
జ్ఞానవీర బహుకృతి సంభృతుండు
సాహితీ చక్రవర్తి యుంజాన మూర్తి.

బువంటిదో కావ్య కథారంభం అనే
లా కనులకు కట్టిస్తావో చూడండీ కవి.

గాత్మికత్వమృత్యువు స్వము వహించినరీతి
వినయంబుమూర్తీభవించినట్లు
రుణ మనుష్యవిగ్రహముదాల్చిన పోల్కి
జ్ఞానంబు సాకారమైన పగిది
త్యంబు పురుషవేషము ధరించినశీల
తాల్మిశరీరవంత మగుభాతి
ంతంబు మానవజన్మమే త్రిన జాడ
హరిభక్తి తనువొందినట్టి సరణి
కల కల్యాణగుణగర్వ జలధి యగుచు
అయు శ్రీవైష్ణవాచార విమలబుద్ధి
గవదస్తాక్షరీ మంత్ర పరమ జపప
యామంబు విప్రనాగాయణంబు

అడు విప్రాత్తముడైతే ఆమె అంగవట.
ందలి వర్ణప్రయోగ విన్యాసం గమ
గర్హం. ఆ అంగన అంటే దేవదేవికూడ
క్కువది గాదు. ఎటువంటి వారినైనా
లచి వలపించ గలిగిన నెఱజాణ.

విషయాన్నే

కలరాజ శృంగా రవనములోఁగ్రాహ్యువి
కందర్ప మాయల మందు శ్రోవి
శ్రీకృష్ణుడు విట్రేణి కిచ్చిన యీవి
కుదనుసామ్రాజ్య సంపదల దీవి.

కావ్యాదిగా కల్పిస్తూ చివరకుపచ్చ విల్వ
తో నల్లికచ్చి రంగభూవసతినున్నరలిదేవి
కు దేవి అని అంటాడు కవి అంత్యామ
పాసయు క్తంగా. ఈ గెండు పద్యాల్లోని
శోలికలు ప్రసిద్ధములైన వైకృష్ణస్తు
ప్యరూపానికి చక్కని అక్షరాకృతిని
సమకూర్చాయి. ఈకవే ఒకచోట సుక
ప్రల నభినందిస్తూ కావ్యాల్లో ఉపమలు
ధర్మిత్రలవిభ్యాతముగా ఉండాలంటాడు.
అలక్షణానికిపైపద్యాల్లోప్రత్యక్షలక్ష్యాలు.
నీష్కరణంగా కేవలం వినోదార్థం దేవ
దేవితన్ను సందర్శించియు పలుకరించని
విప్రనారాయణుని ప్రస్తావన గావించి,

ప్రసంగవశాత్తు మధురవాణితో అతనికి
వ్రతభంగం కావిస్తా నని చేసిన ప్రతిజ్ఞ
యే ఆయంగన సాహచర్యానికే కాణం.
ఆమె అతనికి నేవచేసే దాసరి సానిగా
చేరి క్రిమక్రిమంగా అంతటివాడు కూడ
కరిగిపోయేటట్లుగా సాహచర్యాన్ని నెఱ
పించి. ఆసాహచర్యం ఎలాంటిదో ఈ కవి
వర్ణనలో చూడండి మచ్చుకు.

మాపుపైఁగురులుక్రొమ్ముండి సేయునొక
వేళి, నొక వేళి కెంపకొప్పొరగదెద్దు
వెలివాభిదోప నీవి సడల్చునొక వేళి
నొక వేళిఁ గంచుకం బూడ్చితొడుగుఁ
దొక నొక నాఁడు ముద్దుఁ మూట నొక వేళి
నొక వేళిఁ శ్రాఘోష్ట బాసర నెరపు
వలిపెంబుఁ గట్టుఁ బావడలేక యొక వేళి
నొక వేళిఁ బయ్యెద నోరఁజేయుఁ
గదిసివిమలుసొక్కఁజొక్కముగఁబల్కు
నొయ్యనొయ్యన సంగీత ముక్క వేళి
సకియ యస్థిత బ్రహ్మచారియైన
వైష్ణవోత్తము మ్రోల లావణ్యలీల

ఈసాహచర్యాన్నే కవి పద్యంలో
గుణంగా వేర్కొన్నాడు. గుణం అంటే
త్రాడుగదా! అంటే విప్రనారాయణునకు
దేవదేవి సాహచర్యం ఒక పాశబంధం
అయిందన్నమాట. కనుక ఇచ్చటిగుణ
శబ్దంకూడాసాభిప్రాయమునే చెప్పొచ్చు.
ఇటువంటి సాహచర్యాన్ని నెఱపితే
ఎంతటివాడైనా కరిగిపోక ఉంటాడా?
ఇలాంటి సంపర్కం వల్లనే వజ్రపంజర
నిభంబైన అతని సద్భావం లోహంగా
గ్రాహంగా, దృఢదారువుగా, తరుణవృక్షం
గా, ఫలప్రాయంగా, పూవుగా, మకరం
దంగా, నీళ్ళకిన్న పల్చగా కరిగిపోయింది.
అంటే ఆమె అగ్నిగా, గిలిగింతలు పెట్టే
ఉలిగా, ఆయావస్తురూప పరిణామం
పొందడానికి అనువైన రూపంగా మారిం
దని తెలుస్తుంది. ఇంతకూ ఈ పద్యంలో
లోహం, దృఢదారువు, తరుణవృక్షం
ఇలాంటి వస్తువులు విప్రం నారాయణుని
హృదయ పరిణామ క్రమానికి చెఱగని,

తరగని, చిహ్నం లన్నమాట! ఇలా నీని
నూహించడంలోనే ఈకవి ప్రతిభ అనన్య
సామాన్యం అని తెలుస్తోంది.

విప్రనారాయణునిలో ఇంతటి పరిణా
మం రావడానికి ప్రకృతి గూడ ఉద్దీపన
విభావంగా తోడ్పడింది. ఆ విషయాన్నే
వర్ణనల రూపంలో; కవి కథానుకూలంగా
వివరించాడు. ఇలా ఆనడానికి వర్ణవర్ణనం
ఉచితమనిగా.

‘చాతకన్వజ పిపాసావ్రతోద్యాపన
కార్య నిర్వాహకా చాగ్ర్యవరుడు
భూపురంధ్రగ్రీష్మతాపజ్వరప్రణా
శనగ సౌషధ చికిత్సా వినుండు
మహాసేయభూమిచ్ఛద్రోహవిహారియుూర
సంసౌహ నటన శిక్షగురుండు,

శతప్రస్థమిత్రాపహృత జగజ్జీవన
ప్రత్యేష్ఠణ క్రమూప్రతి దాత
భూత భూతల శీతలవాతగుత

నాప్తహర్షాగమంబు వర్షాగమంబు’
ఇందులోని ద్విజపదం విప్రనారాయణుని
సూచిస్తోంది. ఇందలి వ్రతశబ్దం అతని
మనోబలికారి పరితకు సంకేతం. ఇక
ఆచ్రతానికి ఉద్యాపన జరిగిపోతోంది.
అంటే వర్షాగమయం వల్లనే విప్రనారా
యణ దేవదేవు లొకటికావడం మున్ముందు
కథలో జరిగిపోతుందన్న మాట. ఆ విష
యాన్నే సూచిస్తోంది ఇందలి ఉద్యాపన
శబ్దం!

ఈ ఋతువర్ణనలోనే తెలుగునాట సం
ప్రదాయాన్ని గూడా చక్కగా చూటాడు
కవి.

పార్థక్యాఖిల నిక్తిటిత్పటుతట
ప్రద్యోత విద్యోతితా
వ్యగ్రోగ్రాశని పాతజాత ఘనగ
ర్జడంబరవ్యాప్తి న
త్యర్థంబున్ ధగణీజనంబు చకితం
బై యద్దనః ఫల్లనః
సార్థకృష్ణయనన్ ధరిత్రీః దొరగన్
బ్రత్యగ్ర వాక్కిందువుల్.

వర్ణావళి మూలు గర్జించినప్పుడు మన తెలుగు వాళ్ళు అర్జునుని పదిహేమాలను పురించడం ఒక అచారం! దీని వలన పిడుగులు పడవని నమ్మకం.

ఋతువులంటే జ్ఞప్తి కొచ్చింది. ఇందులో వసంత గ్రీష్మశరత్ వర్ణనలు గూడా ఉన్నాయి. అవన్నీ కథానుకూలాలే. ఈ వర్ణనలు కథను మరుగుపరిచే విగా ఉండవు.

ఈకావ్యంలో ప్రకృతి వర్ణనల కొన్నింటి పాండిత్య వాతావరణాన్ని నెలకొల్పడం ఒక విశేషం. ఉదాహరణం. గంగోదయ వర్ణనం.

ఆతితీః బ్రహ్మదసమ
నీతింబై మవలయంబు విలసిల్ల నవ
దోతే నటాపటలుండై
శీతంశుడుపాడిచె నాగనింహుడుపోలేక
దిలిజరక్తారుణ నృసింహాదివ్యమూర్తిః
బోలి యుష్పారిః గొడుపుఁ గెంపున

విషుండు

అగ్వకాలాంకితల సృష్టతనువువోలే
లాంఛనం 'కౌ' గుండలంబునంగు

క్లిష్టపహుశ్లేషలవల్ల గంగుని సృష్టి హాసతాన శేషాల్ని దర్శించిన కవిప్రజ్ఞా నాన్యతా దర్శనీయం. ప్రసన్న సుందర వైస నంద్రునిలో భయంకరమైన నృసింహ రూపాన్ని సంవర్ణించడంలో బొచ్చితియ్యంఎంతిఉన్నా అది ఒక ఎక్స్ పర్ మెంటే కదా!

ఈ కావ్యంలో దేవదేవి వేళ్ళ కనుక ఆపేకా వాతావరణం విశేషంగా రగిలి వైంగి.

'లంబ స్తనములు మూల స్థానముల నంట
గతితంపు రవికలఁ గట్టితోచి
పుత్రికా నిర్మల్య పుష్ప దామంబులఁ
దొడ్డి కొప్పులలోన దోపి కుటిమి

... ..

ఇత్యాదిగా జగుప్సాకరంగా కృద్ధ వర్ణనవర్ణనం గానింపబడింది. ఇలాంటి

వర్ణన లండటం అనేది ఈకావ్యంలో దోషం కాదు. బహుశః విప్రసారాయణు నకు వేక్యావాతావరణం పట్ల హేయ భావాన్ని కలిగించే ప్రయోజనం ఇచ్చట అశించడం జరిగిం దని తలంచవచ్చు. ఈ సందర్భంలోనే తల్లిగల వేళ్ళతగులాటం 'తల్లిగలశయ్యనిద్రా, చిల్లిగల ఘటంబు నంగుఁ శరీర నీరు' వంటిదని సాగసుగా నూటిగా భావాన్ని అభివ్యక్తం చేశాడు కవి. ఈ అభివ్యక్తి కరణం 'జాతి' అనే కవితాలక్షణం క్వి గాచోటు చేసు కుంది. సాగసుగా భావాన్ని వ్యక్తి కరిం చడమే జాతికి లక్షణం గా! 'కటకటా పువ్వులమ్ము వంగడినె కట్టెలమ్మ జెసెను మిమ్ము దైవచృటంచు, వృద్ధవేళ్ళు పేలు లను చగిపెంతు రని వార్తా చమత్కారం గ్యోతక మయ్యేట్లుగా అనగా అచ్చమైన తెలుగుపలుకు డికి పలుకుగడిని నమకూర్చ టట్లు గాకప వివరించడం జరిగింది. చివరకు తోయజ భవకులు డైన కప్రసార యణు డాగతి కాయజుభవ బారిడ 'కాముక సృ కుతో లగ్నా' అనుమాన నిజం గా వేళ్ళ సోయి దాని పో మా డని వివరించడం లో సంస్కృత లోకోక్తి 'చక్కని సాగకతిను సమకూర్చడం జరిగింది.

ఇలా విప్రసార యణుడు దేవదేవి కలలో చిక్కుకున్నట్లుగా చెప్పి కవి కావ్యాన్ని ముగించలేదు. అలా ముగించి ఉంటే వైజయంతీ విగాన మనేది ఏ ముంగి? అస లప్పుడు విప్రసారాయణుడు విప్రత్రము డాగా అవుతాడు? లక్ష్మీదేవి పండుగ సందర్భంగా వేళ్ళయతచే పరా భూతుడైన విప్రసారాయణుడు ఆపద నుండి తన్నుద్ధరింపుమని వేడుకొవడం, రంగనాథుడు వటుని రూపంలో రంగం లోకి ప్రవేశించి ఆలయంలోని బంగారు గిన్నెను తీసి వేళ్ళ మాత కన్నకం, మగల విప్రసారాయణునకు వేళ్ళ వాటిక నుండి పిలుపురావడం, అచ్చట సౌఖ్యాల్లో తేలుకూ ఉండగా, ఆలయంలో గిన్నె

పోయిన విషయంవిచారణకు రాగా, నిర్దిష్ట ప్రియేవా విప్రసారాయణునకు దేశబహి స్కార శిక్ష పడటం, మరల విప్రసారాయణుడు రంగనాథుని ప్రార్థించడం, అప్పుడు స్వామి ప్రత్యక్షమై 'వినోదార్థం జపబడిన లీల ఇగి. వనమాలికాంశ సం భూతు డితరు. ఈమె అప్పుడొంగన. ఇచ్చిన గిన్నె మరల పుచ్చుకొనరా' దని అంతర్ధా కావడం, దేవదేవి ఈవాతావర ణాన్ని చూచి విరక్తులు కావడం, విప్రసారాయణుడు గూడ శ్రీరంగ గుని సేవలో జీవితాన్ని గడపడం - ఇంతకథా నడిచింది.

దీన్నిగట్టి శ్రీతల్లావల్లుల శివశంకర శాస్త్రిగా రన్నట్లుగా ఏవో ఒక దైవిక మైన ప్రోద్బలం భక్తుని ఉద్ధరణకై ఉద్బు డం జరుగుతుం దనీ, పరమేశ్వర సంబంధ మైన ఒక ప్రభావం జీవుని మాంద్యాన్ని భిన్నాభిన్నం గావించి వ్యక్తిసుద్ధరింపా దనీ, ఉద్ధరణాత్పూర్వం జీవిక ఆవేదనా ఆశోశ్రమా, భగవద్గుణాను సంధానమా ముదలగు క్రేమా విశేషాలు రేకెత్తగా అనంతం ఆనోద్ధాగ జరుగు తుందనే సత్యాన్ని ప్రత్యక్షింంలోనూ అభివ్యక్తం చేయడానికే కవి యీకావ్యాన్ని ప్రణీతం డని నుంగి! ఇది, ఈకావ్యం వలన కలిగే పారమార్థిక ప్రయోజనం అయితే, ఏపాక మైన సామాజిక ప్రయోజనం ఇది.

కాకులు రావిపండ్లు గిరి

క్రక్క, శిలామయ దేవమందిరా

నీకములంగు రావులు జ

నించుచు, సజ్జనచిత్తు వృత్తి య
వ్యాకుల లీల తాతిగుడి

వంటిది, లోకములోన వేళ్ళలుగ్గ

గాకులవంటివార, లటు

గానఁ బ్రమాదరముచే గచ్చివో

గ్రంథసమాలోచన ;

స్వీకారము

నవభారతము

రచన శ్రీమంగళంపల్లి రామనరసింహ
మూర్తి. సుమారు 164 డెమ్మీ పేజీల గద్య
సద్యకావ్యము. నవభారత దేశచరిత్రను
పులభ్యతైలిలో వివరించు ప్రయత్నము.
వెల రు 15. ప్రతులకు శ్రీమతి మంగళం
పల్లి వెంకటసుబ్బలక్ష్మి. W% మంగళంపల్లి
రామనరసింహమూర్తి, నారాయణపేట,
ఆమలాపురమునకు వ్రాయవలెను.

* * *

వెలుగుబిడ్డ

వివిధ చరిత్రల కవితా సంకలనం.
సంకలనకర్త శ్రీ కాట్రగడ్డ లక్ష్మీనర
సింహరావు. సాహితీసుధ వార్షికోత్సవ
ప్రచురణము. ఇంగ్ల ఇరువదినలుగు పద్య
గేయ వచన కవితలు గలవు. 24 డెమ్మీ
పేజీల ఈ పుస్తకము వెల రు 3. ప్రతులకు
సాహితీసుధ. పోస్ట్ నెం 9-139 నాయుడు
కోడెం కోడ్డు. పెనుపాడు 531437,
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు వ్రాయవలెను.

* * *

శ్రీ వేంకట రామ యశోవికాసము

రచయిత శ్రీ గిరి మెళ్ళ అచ్యుత శాస్త్రి
శ్రీ గిరి సోమయాజిశాస్త్రి. 24 పుటల పద్య
కావ్యం. అభినవాస్త్రంములు, సాం
వేదార్థసమ్రాట్టు, యజ్ఞ పురుషుడు, ఘనా
భాతీ శ్రులంక వేంకటరామసోమయాజులు
గారి చరిత్ర వారచరిత్ర వలెనే నిర్మల
మైన తైలిలో రచింపబడినది. మూల్యము
రూ. 10. దాహిరిపబడలేదు. గ్రంథకర్త యన్.
కె. బి. ఆర్. కారేజి. ఆమలాపురం వారికి
వ్రాసిన ప్రగులు లి. గ్రము కావచ్చును.

Statement about ownership and other particulars about 'Samalochana' National & Cultural Fortnightly, Rajahmundry. Form IV (See Rule 8)

1. Place of publication	:	Rajahmundry
2. Periodicity of publication	:	Every 1 st and 16 th.
3. Printer's Name	:	Sri B Sitharama Sastry
Whether citizen of India ?	:	Indian
(if foreigner state the country or origin) Address	:	6-8-7, Innispeta, Rajahmundry-1.
4. Publisher	:	Sri B. S. tharama Sastry
Whether citizen of India ?	:	Indian
(if foreigners state the country or origin) Address	:	6-8-7. Innispeta. Rajahmundry-1.
5 Editor's Name	:	Sri B. Sitharama Sastry
Whether citizen of India?	:	Indian
(if foreigner state the country or origin) Address	:	6-8-7, Innispeta, Rajahmundry-1
6. Name and address of individuals who own the news paper and Partners or shareholders holding more than one percent of the total capital.	:	Sri B Sitharama Sastry 6-8-7, Innispeta. Rajahmundry-1.

I, B. Sitharama Sastry, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date 1 - 3 - 1983.

(Sd) B. Sitharama Sastry,
Publisher.

Atman's Experiment

విజయగీత

శ్రీ యం. డి. ప్రసాదరావు, B. Sc.,
B. Ed. గారి చే అంగ్లమున రచించి
బడిన 10 డెమ్మీ పేజీల సంభాషణాత్మక
గ్రంథము. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి శ్రీ
పద్మావతి అమృతారల వర్ణచిత్రపటము
లింబు చేర్చబడినవి. మూల్యము రు 6-00.
ప్రతులకు ఎం.డి.ప్రసాదరావు, బి.యస్.సి,
బి. యిడి. 36-4-17 ఇన్నీసుపేట. రాజ
మండ్రికి వ్రాసి పొందవచ్చును.

రచయిత శ్రీ చింతలపూడి వెంకటేశ్వర
శాస్త్రి. ఎం. ఏ., శ్రీమత్ భగవద్గీతా స్తోత్ర
ములకు ఆతిథి శుభాగ్రహ మైన భాషలో
గావింపబడిన స్వచ్ఛానువాద మిది.
డెమ్మీ 11 పైజు రంపుటల ఈ గ్రంథము
వెల రు 5. ప్రతులకు చింతలపూడి వెంక
టేశ్వరశాస్త్రి, శ్రీ కూర్మాల రామలు
గారు. చందా సత్రం వీధి. రాజమహేం
ద్రవరము. 58801.

గ్రంథసమాలోచన ;

స్వీకారము

నవభారతము

రచన శ్రీమంగళంపల్లి రామనరసింహ
మూర్తి. సుమారు 164 డెమ్మీ పేజీల గద్య
పద్యకావ్యము. నవభారత దేశచరిత్రను
సులభశైలిలో వివరించు ప్రయత్నము.
వెల రు 15. ప్రతులకు శ్రీమతి మంగళం
పల్లి వెంకటసుబ్బలక్ష్మి. W% మంగళంపల్లి
రామనరసింహమూర్తి, వారాయణపేట,
అమరాపురమునకు వ్రాయవలెను.

* * *

తెలుగుబిడ్డ

వివిధరచయితల కవితా సంకలనం.
సంకలనకర్త శ్రీ కాట్రగడ్డ లక్ష్మీనర
సింహరావు. సాహితీసుగ వార్షికాత్సవ
ప్రచురణము. ఇందు ఇరువదియైదు పద్య
గేయ వచన కవితలు గలవు. 24 డెమ్మీ
పేజీల ఈ పుస్తకము వెల రు 3. ప్రతులకు
సాహితీసుగ. పోస్టాఫీసు (1-139) వాయుడు
నూడం రోడ్డు. పెదపాడు 534437,
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు వ్రాయవలెను.

* * *

శ్రీ వేంకట రామ యశోవికాసము

రచయిత శ్రీ గిరిమేశ్వ అచ్యుత స్వామి
శేషగిరి సోమ నూజిశ్యా. 24 పుటల పద్య
కావ్యం. అభినవాపస్తంబులు, సాంగ
దేహార్థసమ్రాట్టు, యజ్ఞ పురుషుడు, ఘనా
వాతీ శ్రులంక వేంకటరామసోమయాజులు
గారి చరిత్ర వారిచరిత్ర వలెనే నిర్మల
మైన శైలిలో రచింపబడినది. మూల్యము
ఉదాహరింపబడలేదు. గ్రంథకర్త యన్.
కె. డి. ఆర్. కారేజి. అమలాపురం వారికి
వ్రాసిన ప్రతులు లభ్యము కావచ్చును.

**Statement about ownership and other particulars about
'Samalochana' National & Cultural Fortnightly, Rajahmundry.
Form IV (See Rule 8)**

1. Place of publication	: Rajahmundry
2. Periodicity of publication	: Every 1 st and 16 th.
3. Printer's Name	: Sri B. Sitharama Sastry
Whether citizen of India ?	: Indian
(if foreigner state the country or origin) Address	: 6-8-7, Innispeta, : Rajahmundry-1.
4. Publisher	: Sri B. S. tharama Sastry
Whether citizen of India ?	: Indian
(if foretghners state the country or origin) Address	: 6-8-7. Innispeta. : Rajahmundty-1.
5 Editor' Name	: Sri B. Sitharama Sastry
Whether citizen of India?	: Indian
(if foreigner state the country or origin) Address	: 6-8-7, Innispeta, : Rajahmundry-1
6. Name and address of individuals who own the news paper and Part-ners or shareholders holding more than one percent of the total capital.	: Sri B. Sitharama Sastry 6-8-7, Innispeta. Rajahmundry-1.

I, B. Sitharama Sastry, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date 1 - 3 - 1983.

(Sd) B. Sitharama Sastry,
Publisher.

Atman's Experiment

విజయగీత

శ్రీ యం. డి. ప్రసాదరావు B. Sc.,
B. Ed. గారి చే ఆంగ్లమున రచింపబడిన 40 డెమ్మీ పేజీల సంభాషణాత్మక గ్రంథము. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి శ్రీ పద్మావతి అయ్యవారి వర్ణచిత్రపటము లిందు చేర్చబడినవి. మూల్యము రు 6-00. ప్రతులకు ఎం.డి. ప్రసాదరావు. బి.యస్.సి, బి. యిడి. 4-4-17 ఇన్నిసుపేట. రాజమండ్రికి వ్రాసి పొందవచ్చును.

రచయిత శ్రీ చింతలపూడి వెంకటేశ్వర్లు. ఎం. ఏ., శ్రీమత్ భగవద్గీతా శ్లోకములకు ఆతిశయశుభుగ మైన భాషలో గావింపబడిన స్వేచ్ఛాచువాద మిది. డెమ్మీ 1 పైజు రంపుటల ఈ గ్రంథము వెల రు 5. ప్రతులకు చింతలపూడి వెంకటేశ్వర్లు, శ్రీ కూర్మాల రాములు గారు. చందా సత్రం ఏథి. రాజమహేంద్రవరము. 58801.

కల చెదరిపోయె

- శ్రీ బండారు రామవరప్రసాదమూర్తి.

* తారాపతి యోరాతిరి

తారమ్మని ముదమున స్రియురాలినిబింబన
మారముల చేయు కలువ

పోరా పోరా పోయని వలపులు కురిపించెన్.

* డైకిణ్ణాచినప్రియుఁ డెంతో పాటవమున
చిలిపి చేష్టలు వెన్నెల్లో చిలుకునంచు
శరమునంచి నీటను శరకరునిఁ గాంచె
నెట్టకలువభామ మరింత గుట్టిన య్యె.

* అయిగురు సరసములే

నాగెదన తులనఁజేరి నాట్యము నేయన్
తీరుని గూఢాల జగతిన్

హామ విహరించు చుంటి నా
సమయమునన్.

* మెఱసిన తొలకరి మెఱుపో!

విరిసిన తొడిగలపో! ప్రణయవీధులలో నన్
తిరిగిన కడమలపో గు

మరి ఎల్లల గుల్మము కే తె ముంగిట
ప్రేమ.

* కాలము నిల్చిపోయె కల

కాలము గండెను ఆగి-ట్లు నే

నాలల నామణిం గెన

యప్పుడు నర్వబుద్ధు నాత్తులలో

తేలిన నట్లు మచ్చగించు

తీపి కటారులు నూరినట్లు భా

వాల పరంపరాస్థితికి వ్యాపల

చిత్తుడనాచు నప్పుడున్.

* నాకము వంగెనో త్రిభువ

నంబుల యందము లేకమయ్యెనో

నాకవితాంత గోజ్వల గు

కాక మిట్టి గూఢతనం

గాన కన్న నె రుందు నెందుచున్.

* అలలతాంగ దివ్యదర

హాస విహాస కెంత ప్రభాభున

దోల విలోల జృంభిత

టుప్రగులైక రిపైకి భావనా

లాలితమానసుండ నము

గమ్య కళాప్రతిగూప మైన గూ

బాలగు శీరి భావ సరి

పక్వ వచస్సుల బల్కరించితిన్.

* ఎవ్వరి గావే యిచట

నీ నడింతిరి గుండె పొంగు నీ

యశ్వల మ్రోతతో నగుగు

మోహ కాళిగా మేమి? ఎన్ నన్

గుర్వలలో నాపడు న

కోర్కెలు చిన్నన నాగుమండనో

జన్మని! నామృతంతో వి

కంటకు భావము గప్పి నెప్పుమా!

* అన నావన నాత దళాయతాక్ష

క్రొన్నగి పుమో ముడైఁజిందఁగులుకు జూపి

చూచు చు ముగ్ధులై లాగించుపదమమాపు

లల్లలల విసురుచు నపుడు పలికె.

* ఓహూ! ప్రణయేర్వం! మది

మన్నమాట వచించెదన్

నా ప్రగాఢ నిగూఢ ప్రేమకు

నవ్వ నొక్కెదవో, సఖా!

సుప్రభాతము పాడెనో అది

చూచు భారము నీ దెగా

* ఎన్నో వేళ్ళుల రాత్రులందు

నెంతో విగోదంబుగా

గిల్పారన్ న గాంచుచుంటి

కామ మృగం గాదు, నా

యిన్నాళ్ళి! గూర్మి భావన

గుణింపఁడె నాకు, నా

వన్నె నెరిపఁపన్న నేలన ము

బ్రాంత ముప్పొంగురా!

* అన ఆనామృతసౌందర్యము

* ప్రణయ రహస్యభావనలు

రింజిలు నీ తొలిచూపుతో నె

మనసు సరించినా వతివ!

మామక చిత్తభస్మనందు

చెను నవత కా లతిలు

చిత్రవిచిత్ర రసార్ధ గీతికా

మణులను నేర్చి కూర్చి బహు

మానముగా నొనరింతు నీకడ

* నడకలలో నెన్నో పడుచుపోయె

పొందుప చినట్టి యిందు వదల

రిన్నులలో కోటి వెన్నెల రాత్రు

గామకోన్నట్టి సౌందర్యరాశి

పలుకులలో గామచిలుకల కులుక

మేళింపిన యట్టి మెఱుగె

నవ్వులలో పల్లెపువ్వుల సాబగ

పదిల పచ్చి నవచులాంగి!

అందచంచాల నిరుపమ సుందర

యిట్టి నిభాగ్య డాచేయి పట్టన

మచ్చలేనట్టి కలపుతో వచ్చి

కన్యకామణి! నాజన్మ ధన్యమా

* ఆమె నేనుగ నేనామెగా మ

గాఢపరింభ దివ్యసౌఖ్యంబు

ప్రణయ సీమల విహరింప ప

కల చెదరిపోయె నాచెలి కద!

స మా లో చ న సం పు ట ము లు

వివిధ సాహిత్యాది విషయాలకు చెందిన రచనలున్న 5 వ సంపుటం సంచికలు ఒకే వాల్యూమ్ లో క్యాలికో బైండు చేయబడి అమ్మకమునకు సిద్ధముగ నున్నది. వెల రు. 12 లు. ఎం. ఒ. పంపినవారికి పోస్టుఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్డ్ పోస్టులో పంపగలము.

మూడు, నాలుగు సంపుటముల వాల్యూములు కొలదిగా నున్నవి. ప్రతి ఒకటి వెల రు 20 లు. ఒ. పంపినవారికి పై విధముగనే పంపబడును. వి. పి. పద్ధతిలేదు.

మొదటి, రెండవ సంపుటముల ప్రతులు పూర్తిగా అయిపోయినవి.

— సంపాదకుడు.

అడ్రసు :—

సంపాదకుడు విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
రిజైడ్డు తెలుగు లెక్కరూ, వి. టి. జి. కాలేజి,
ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),
రాజమండ్రి-1.

